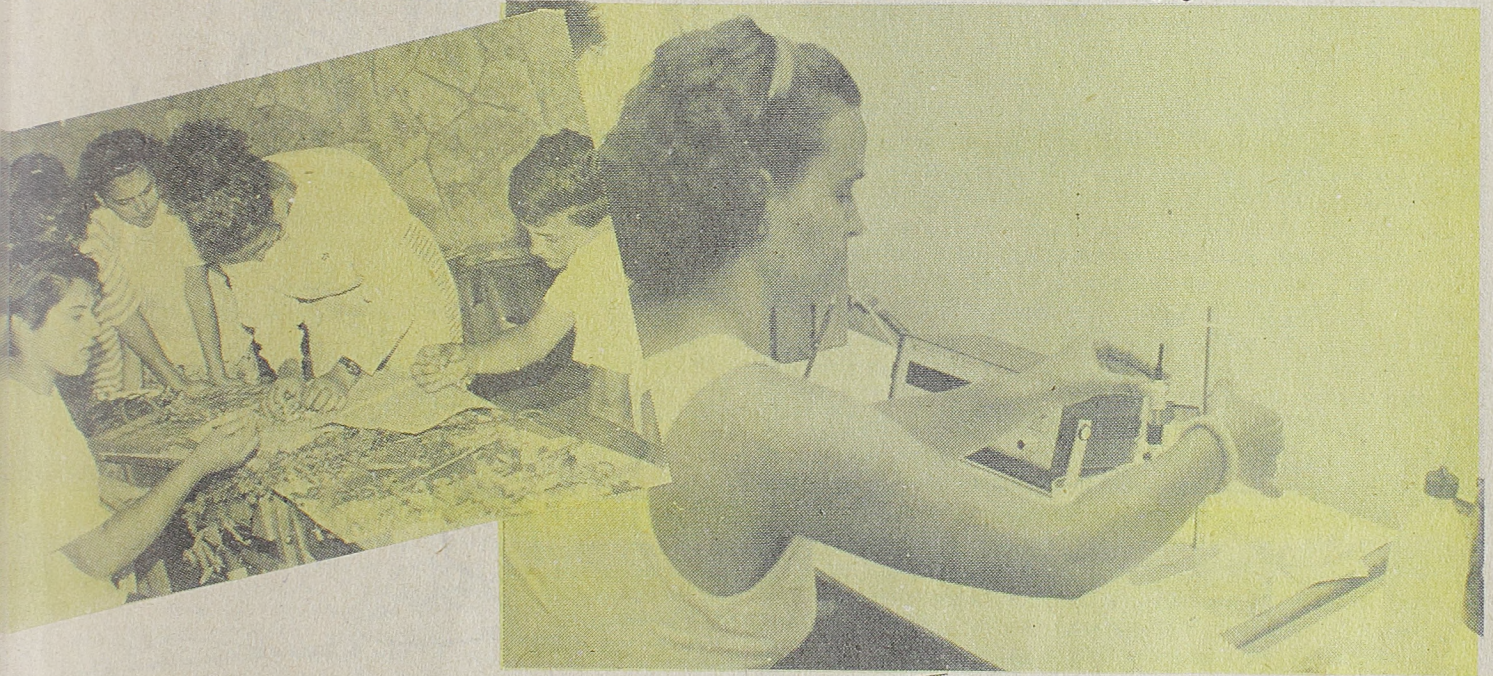

ли

ЛИСТ МЛАДИХ ИСТРАЖИВАЧА СРБИЈЕ БРОЈ 66 1989

С ПОВОДОМ НА КРАЈУ ИСТРАЖИВАЧКОГ ЛЕТА

Ове године је реализовано 16 програмских акција у Србији, као и два међународна кампа — шумарски и фармакогнозијски, на Гочу. Програм социологије — психологије и организације рада су одложени за октобар а отказане су: ветерина, вођарство и ерозија.

Било је планирано да на Омладинској истраживачкој акцији „Титовим путем '89“, учествује око 500 студената и ученика средњих и основних школа. Стварни број учесника је 350, и углавном су били из Србије. Било је и више истраживача из Војводине и Македоније а на прсте једне руке се могу избројати учесници из других република.

На програмима је било и 57 странаца; из Украјине, Чехословачке, Пољске, Шведске, Финске, Велике Британије, САД, Канаде...

Стручни сарадници су боравили на већини акција. На стоматологији у Зајечару их је било чак седморо. Осим једне акције, која је због лоших међуљудских односа прекинута, већих проблема није било. Мањих недаћа са смештајем или храном је било на неким акцијама а оно што је могло да омете рад истраживачима и директно угрози резултате је био недостатак теренских возила. Неке акције су или касно добиле возило или га уопште нису обезбедиле.

Веза између Штаба и програма је, углавном, одржавана телефоном. Само је на неколико акција, у свакој смени, постојала потреба за радио аматерима. Али чак и тако мали број радио — станица је био проблем. Радио оператори из управне станице УУ 1 АДУ су о томе приредили посебан текст.

На крају да истакнемо да су многи појединци и институције уложили велику љубав и енергију у овогодишњу акцију. Мало би било простора да се свима захвалимо. Можда, једино, да истакнемо гест породице Лазаревић (Срећкових родитеља), који су у својој кући угостили комплетну поставу Кампа.

Горан ТРАИЛОВИЋ

ЕКО КАРИКАТУРА

У ОВОМ СПЕЦИЈАЛНОМ, АКЦИЈАШКОМ БРОЈУ САРАБИВАЛИ СУ РЕФЕРЕНТИ И РУКОВОДИОЦИ СА ПРОГРАМСКИХ АКЦИЈА У СРБИЈИ: Мирослав Велимировић („Исхрана — природи“), Душан Милановић и Љиљана Обрадовић (Географија — туризам, Бујановац), Николић Невена (Фармакогнозија), Апостолов Сања (екологија), Мирослава Вељић (Етнологија), Саша Лукић (телекомуникације), Тања Недин и Божица Младеновић (Историја — етнологија), Џуди (Археологија, Владимирци) и Драгана Савић и Марина Остојић (Стоматологија). Стални сарадници: Дмитар ЛАКУШИЋ, Саша РАДОЈЕВИЋ, Саша СТАМЕНКОВИЋ.

Разнобојна колона на трен споји табор у зеленој вртачи Тодоревог Дола и литицу на којој јулског дана 1989. године освану утиснута метална плоча с именом нашег — Владимира Мандића — Манде — симбола генерација ваљевских Младих истраживача.

МАНДИ — У СПОМЕН

Како је лепо, после толико времена срести старе другаре из младости, истомишљенике у страсти званој — истраживање. Додуше, мењамо се, изненађења су могућа свакаква. Предстојећа Меморијална акција „Дурмитор '89“ друштва истраживача „В. Мандић — Манда“, иако замишљена као „синдикално — туристичка“, што је важило за већину учесника, ипак нас је обрадовала, мада се неком оте да личи на скуп „Солунаца“.

Без обзира на ове опаске, Меморијална акција — екскурзија пут Дурмитора „високе планине“, беше обавеза према свим нашим вршњацима — ваљевским истраживачима, нашем Манди, али и дуг сопственом живљењу.

Из Тешњара, „под опремом“ приближавам се Бирчаниној 68 — нашим „крупским“ просторијама.

Петак је, 28. јул 1989. године. — Хеј, куд' се дедоше тих 20 лета? Вазда се неких клинаца и клинчеца врзма око „стarih“ истраживача. Живо ме занима како ће нам се показати наследници на истраживачком делу.

Света Јовановић, негдашњи биолог са Мљета, у својству домаћина дочекује нас пред аутобусом „Стреле“ — Уб опремљеним ер кондишном (ово није ЕПП).

Него, рекосмо, ер кондишн: шта ће истраживачи све преживети?! У међувремену поздравих се с „Цигом“ (Светислав Першић) с којим сам толико друговао вијајући поскоке по Рибници мионичкој, Повлену, Медведнику, Тари и црногорском кршу. — То се не заборавља као и чињеница да је „Цига“ извео на истраживачки пут толике „полетарце“ из нашег подмлатка. Нешто као да нам се неда: „ветеране“ дочекује разваљена ограда, неуредно двориште, а где су данашњи млађани чланови „клуба“.

Но, што је, на жалост, ту је. Моја познаница Дарија сарадница Радио — Ваљева „узима ми меру“ у виду моје „жваке“ за емисију о дурмиторској акцији. Топло јој препоручујем за то Милку Митић (за мање обавештене: Лазић) да је интервјуише, но Милкица вешто „ескивира“, али не заборавља да нам експресно узме „харач“ на име трошкова што изокола примети Жељко Јеж.

Мићко Вујућ, бивши вођа спелеолога, ваљда не добивши „визу“ од супруге за одлазак са друштвом, испраћа нас окрепљујући се „горивом“ — домаћом „љутом“.

Света безуспешно пожурје, посредством Милке у својству главне организаторке.

Баш је Света неки оптимиста, па нама ни у „истраживачком свету“ чувени Влаја — заштитни знак групе „Исхрана у природи“ (читај: дипл. инж. Владислав Р. Недељковић, тех. дир. „Ферума“), не може ништа. Ето, већ је 9^{оо} сати, а треба да смо пошли у 8, што значи да су „Брка“, Сања и Виолета (делегација РК МИС), потрошили 4 x 15 академских минута.

У међувремену постајемо „Колегијум — хистерикум. Замислите коментар вође пута чувеног Влаје: „Шта фали?“ Зар то личи на вођу „исхране“ који је 20 година постројавао учеснике „централне“ акције и враћао

кући сваког ко нема иглу и конач на пример. Ово је фатаморгана, а не Влаја Р. Недељковић утемељитељ „чувене“ максиме: „О овом проблему постоје два мишљења — моје и погрешно“. Можда је и овога пута у праву — ШТА ФАЛИ?

„Мајстор“ Жика „креше“ БУС.

„Флеш — шклоц“ линија у постави: Бошко — „Теча“, Дуле Јовановић — „Базоња“ и Џери — Јеремија документује тренутачно старт, а новопечени камерман искусни „дурмиторац“ Драган Марић, издашно нас „полива“ швенковима.

— У 9 и 15 часова, ништа од „републиканаца“. „Полећемо“. Влаја вози свој ауто са фамилијом испред нас: то му дође као теледириговано навођење преко Букова и Златибора. Издржаћемо. Један други „исхранаш“ — „тихи“ Бориша (дипл. инж. Томислав Перовић) такође је у својим колима испред, као извидница, ваљда по влајиној „тактичкој“ замисли. Осмотрих: Зоћа (наш технички уредник) „напаљује“ друштво у шарагама, а помало му је „пацијент“ др Лаза (Лазар Продановић) такође наш други другар из Братунца односно Љубовије из времена ОИА „Азбуковица '72“ када је основан тадашњи огранак нашег „клуба“ у Љубовији, а који ће прерасти, управо под Лазиним вођством, у прави клуб истраживача.

За Савана (Бранислава Савића) не бринем: он је већ у „другој космичкој брзини“ — блажено снева о звездама.

Милкица нас излепи меморијал — на лепницама и закити пригодним значамама: сад смо главни

У Новој Вароши уприличисмо „кратку кафе — станку“. Надомак Пријепоља упознаје наше културне баштине: разгледање манастира Милешева.

Саслушасмо излагање младог монаха о летопису Манастира, детаљима у вези са житијем Растка Немањића Св. Саве.

Импресионира фреска Св. Саве приказаног у природној величини, јер је позирао уметнику, што се поуздано зна. Ваљда смо сви остали задивљени пред чувеном рукотворином такође рађеном на влажном малтеру — Белом анђелу — иначе првој ТВ слици која је посредством сателита премостила Европу и Америку.

Зачињени утисцима, возимо се ка Јабу-

ци где погибе партизански херој — Бошко Буха. Убрзо ћемо надвисити рударски ревер — Пљевља. — Дочека нас турска касаб, све сокаци и ћепенци. Никако се пробити до врсног рибљег ресторана на обали планинске речице што надомак твори малено језеро.

„Срећом“ имамо „врсног“ водича Жељка Јежа који је овде служећи у ЈНА упознао „стазе“ и „погазе“ па смо ваљда зато три пута кружили по варошици онако изгладнели. Саван лепо примети: „Жељко, јеси 'л ти икад излазио из „ГАЗ-а“ (кад је служио Армију)?

Након што смо се коначно окрепили и заложили пастрмком, журимо да за видела осмотримо кањон лепотице Таре са моста на Ђурђевића Тари односно месту где се спајају Ђурђевића и Левер Тара. Заиста ове призоре треба доживети.

Вијугави асфалтни друм пропиње се ка Дурмиторској површи у први сумрак. Улазимо у Јабљак као у некакав Сент Мориц и у строгом центру мимоилазимо спелеологе из нашег „клуба“ који нам из „Кристине“ (тако они тепају свом „ГАЗ-у“) стручно отпоздрављају. Наши пећинари беху нам претходница са радним задатком да установе и регулишу пешачку стазу — приступ металној меморијалној плочи у литици на месту Мандине погибје у Тодоревог Дола.

Пожурисмо ка предатном хотелу „Дурмитор“ у чијем је здању била смештена чувена партизанска болница 1942. године. У пролазу искусни „дурмиторци“ присетише се оближњег некадашњег „Медитеран — клуба“ симпатичне насвобине у који су по често бежали ноћу, искрадајући се из логора, и у широком луку заобилазећи Штаб ОИА „Дурмитор '69“ у коме је „ведрио и облачио“ наш оснивач и дугогодишњи председник Друштва истраживача „В. М. Манда“ Душан — Дуле Михајловић који ће нам се придружити у недељу.

Сан ми дође на очи: радујем се сутрашњем излету ка врлети Тодоревог Дола где логорују спелеолози.

— Наставиће се —

Текст: В. ЂОРЂЕВИЋ ЦО
Снимци: Бошко БОКОВИЋ „Теча“

АСАК — УМЕСТО ТЕЛЕКСА TELEX-A

(Ово је први пут да аутор текста има мало више времена)

У претходном броју листа „МИ“, у „Асак — телексу“, 26. јуни је био назначен као почетак истраживачке акције на Проклетијама. С обзиром да се терен истраживања налази на југословенско — албанској граници а због сложене политичке ситуације, дозволе за рад су добијене два — три дана пре почетка истраживања. Истог дана је уследило обавештење да је на Проклетијама пао снег висине и до три метара и акција је отказана.

У Клубу се рачунало са могућношћу да акција буде отказана и одлучено је да екипа оде у овом термину у Бољевац, уместо две недеље касније. Тако је прва половина јула остала слободна за тренинге и викенд акције.

Терен предвиђен пројектом „Бољевац“ је истражен за седам дана и његовој површини одговара једна карта размере 1:50 000. Резултати истраживања су обрађени и у припреми је елаборат.

Првих седам дана јула, два наша члана су учествовала у раду Младинског разиковалног тора „Logatec '89“, у Словенији. Еки-

па од осам спелеолога је у околини Логатеца радила катастар спелеолошких објеката, под стручним надзором ментора групе Милана Трбича, који је, иначе, председник комисије за образовање Јамарске зезде Словеније.

Била је то прилика да обнoвимо сарадњу са јамарским друштвима у Словенији. Резултати истраживања ће бити објављени у септембру у зборнику. Овакви табори имају велику традицију у Словенији и организација је на високом нивоу. Поред спелеолошке групе (чувени „хладни“), радили су и групе за геологију (нешто мање познати „камени“), биологију, географију, (туризам), архитектуру, археологију и уметносна згодовина (што још увек нисам превела, само знам да су по читаве дане проводили у оближњој цркви).

Обичај је да се последњег дана све групе представе својим радовима, па смо били обавезни да у ту сврху направимо паное (на то обавештење аутор текста је схватио да сваки човек има своју судбину и да од ње стварно не може побећи) и презентацију рада.

Гоца у Аризони

Сазнајемо да је, некада активни члан Академског спелеолошко — алпинистичког клуба, Гоца Малић, као најбољи студент — истраживач, са истраживачког брода »Heraklitus«, који је вршио вишегодишња океанографска истраживања око Јужне Америке, пребачена на Океанографски институт у Аризони.

Она је, средином месеца, долетела из Рија на Институт и припрема се за будућу експедицију. Почетком новембра долази у Париз на договоре, па ће, највероватније скокнути до Београда. Узећемо јој изјаву за штампу.

АГЕНЦИЈА „МИ“

Као и сваке године и овог 23. јула, смо били крај јаме у Локвицама, на Дурмитору, у знак сећања на нашег друга Славишу Максић — Максу.

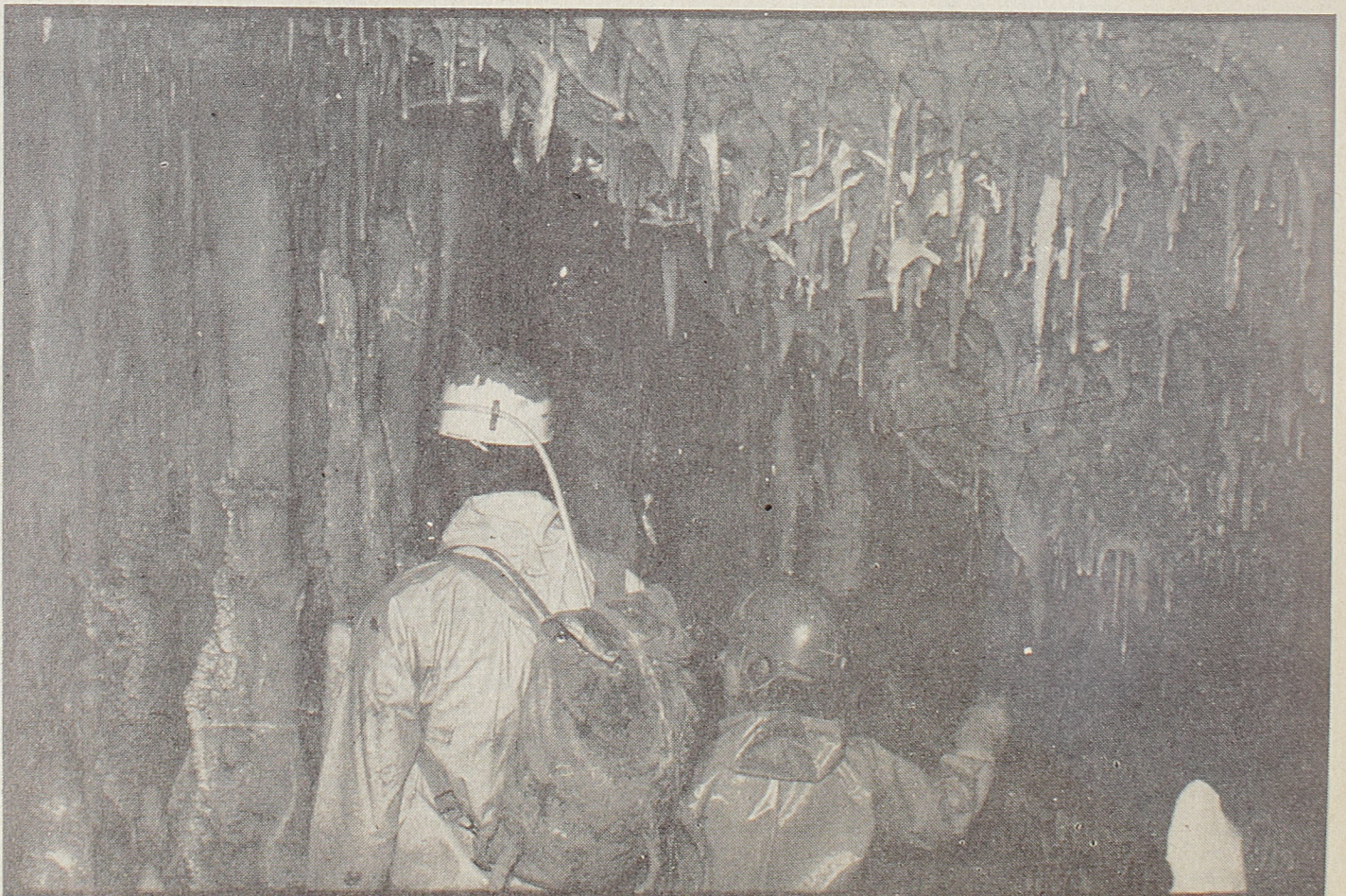
Овога лета АСАК и БИД су удружили снаге (слога кућу гради — прим. аут.) и заједно кренули на терен. Место истраживања је био кањон реке Комарнице а време — крај јула.

У то време екипа за Параћин

је паковала ранчеве и последњег дана јула кренула у Ћуприју (на ручак код Салијеријеве маме) а следећег дана у Параћин на терен.

Ух, да имам више времена описасла бих вам колико је рупа Сале избушио на мом шлему да би наместио само два шрафа за светло. Било је ово ветровито лето.

Ангела КАЛАГАСИДИС

Истраживачко лето БИД-а
„Јосиф Панчић“

АКЦИЈЕ ПО НОВОМ МОДЕЛУ

Своје једанаесто истраживачко лето БИД „Јосиф Панчић“ извело је по сасвим новом организационом моделу. За разлику од ранијих година, када су све секције и сви учесници акције своје истраживање сконцентрисали на једно подручје, летос се мање или више паралелно радило чак на пет различитих терена на подручју Србије и Црне Горе.

Истраживања су започела самим завршетком испитног рока, почетком јула, када је група ботаничара и миколога отишла у подножје Копаоника да приведе крају своја већ петогодишња истраживања овог подручја. Неколико дана након њих мала скупина ихтиолога пошла је на Копаоник да настави са својим истраживањима пастрмке планинских потока највиших делова планине.

11. јула започела је централна акција секције за флору којој су били прикључени и два члана секције за херпетологију. У флористичко-вегетацијским и херпетолошким истраживањима Мучња учествовало је 14 чланова БИД-а, који су били смештени у шаторима под самим врхом планине у једној, на опште задовољство, изузетно густој смрчевој шуми. На опште задовољство је прави израз, јер за девет истраживачких дана свега два су протекла без кише, али са маглом, док је осталих седам као негде у тропима, киша падала два до три пута дневно у трајању од по два до три сата (пре јела!). Но без обзира на изузетно лоше временске прилике, постављени задатак је у потпуности реализован. Задњег дана направљена је и мања екскурзија у кањон Великог Рзава где су учесници акције упознали реликтне екосистеме наших кањона. Овај део акције је завршен 20. јула када се

Биолози су овог лета истраживали на Копаонику, Дурмитору, Ртњу, Бјеласици и Мучњу. Резултати нису изостали.

цела екипа вратила за Београд на дводневни одмор и рехабилитацију.

Два дана касније један део екипе се Мучња, скупа са члановима АСАК-а, отишао је на Дурмитор, где је такође под шаторима, али под кишним и магловитим временским приликама, мора се рећи веома успешно, обавио постављени задатак. Резултати су у толикој мери добри, да се о њима још увек мора „ћутати“. Поред чланова секције за флору, на Дурмитору су вршена и херпетолошка али и што посебно радује спелеогаунистичка истраживања од којих и очекујемо најзначајније резултате.

Од 15. Јула група орнитолога започела је своја нова истраживања птица на планини Ртњу у Источној Србији. За сада знамо само да је акција успешно приведена крају, али конкретних информација о реализацији још увек немамо.

И на крају, миколози из БИД-а слично орнитолозима, започели су своја нова вишегодишња истраживања гљива на подручју Националног парка Биоградска Гора на Бјеласици у Црној Гори. Као и остали пре њих, и они су били смештени под шаторима и њима су, киша и магла, али и изузетна хладноћа (свега 2 степена Целзијусова из-

над нуле у току ноћи) отежавали посао, међутим ни они се нису „повукли“ са терена, тако да су за десет дана у првој половини августа прикупили велику количину материјала који сада чека на обраду.

Што се тиче општег утиска о новом моделу акције може се рећи да, мада су се изгубили одређени елементи класичних истраживачких акција утисак је да овај вид рада има знатно већи ефекат везан за конкретне резултате истраживања и едукацију нових чланова.

Што се тиче конкретних резултата тек нам предстоји детаљна анализа. Међутим, морам рећи, да бар што се тиче ботаничког дела истраживања за своје четири године интензивног рада у БИД-у, још није било овако ефикасне и у погледу нових и значајних резултата плодне акције.

Остаје још да се каже да истраживачко лето није завршено. Крајем августа и почетком септембра планирана су још два изласка на Дурмитор и један на Биоградску гору. Биће то наставак започетих флористичких, миколошких спелеофаунистичких истраживања БИД-а „Јосиф Панчић“.

ДМИТАР ЛАКУШИЋ

АСАК — БИД Заједничка акција на Комарници

Асаковци и Бидовци су крај јула провели у кањону Комарнице на Дурмитору, на заједничкој акцији. Спелеолошка и спелеолобиолошка истраживања су вршена од Доброг Дола до улаза у кањон Невидео а херпетолошка и изнад овог кањона.

Терен није испунио очекивања спелеолога. Открили су само осам објеката скромних димензија. Само је један био дубљи од 100 м али није снимљен до краја, због недостатка опреме и временских неприлика. Објекти су, међутим, веома занимљиви са становишта спелеофауне.

Оваква међуклубска сарадња се показала веома корисном и настојаћемо да је проширимо. Пројекција слајдова са Комарнице се планира за септембар.

Александар ГАВРИЋ

НОВЕ ВРСТЕ У ФАУНИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Сарадник за пећинску фауну, професора Гвида НОНВЕИЛЕРА са Института за заштиту биља у Београду, Срђан ВУЈОВИЋ, био је са екипом биолога и спелеолога на Дурмитору. Захваљујући доброј међусобној сарадњи, дошло се до значајних открића.

Са заједничке акције Академског спелеолошко — алпинистичког клуба и Биолошког истраживачког друштва „Јосиф Панчић“, са Природно — математичког факултета, донети су веома значајни налази.

Пронађени су примерци рода ANTHROHERPON, подфамилије BATHYSCI-NAE. Најближи налаз тога рода потиче из пећине у Зупцима. Ово је најсевернија тачка његовог распрострањавања.

Примерци су веома крупни, у односу на сав постојећи материјал па постоји

могућност да припадају врсти новој за фауну Југославије.

Нађен је и један представник фамилије PSELAPHIDAE, какав, до сада, код нас још није описан. Тек ће даља истраживања нађеног материјала и евентуално сакупљање новог, дати прави слику о његовој важности за ентомографију Југославије.

Посебна заслуга за ове налазе припада спелеолозима Александру Јањић-Њевићу Богдану Никитовићу.

Срђан ВУЈОВИЋ

ПРОГРАМИ РЕАЛИЗОВАНИ У СРБИЈИ ОВОГ ЛЕТА

АРХЕОЛОГИЈА — ИСТОРИЈА РУДАРСТВА на Копаонику
ИСХРАНА У ПРИРОДИ на Ваљевским планинама
ШКОЛА ИСХРАНЕ У ПРИРОДИ на Дивчибарама
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ у Белој Цркви
ПРОУЧАВАЊЕ НАРОДНОГ СТВАРАЛАШТВА у Горњану код Бора
ОНО И ДСЗ на Дубашници код Бора
ЕКОЛОГИЈА на Дубашници код Бора
ИСТОРИЈА — ЕТНОЛОГИЈА у Медвеђи
ХИДРОГЕОЛОГИЈА у Стрелцу код Бабушнице
ИСТОРИЈА РУДАРСТВА у Мајданпеку
ТУРИЗАМ — ГЕОГРАФИЈА у Сурдулици
ФАРМАКОГНОЗИЈА на планини Кукавици код Лесковца
АРХЕОЛОГИЈА у Владимирцима
ШУМАРСТВО на Копаонику
СТОМАТОЛОГИЈА у Зајечару
ЕКОЛОШКА ШКОЛА ПОДМЛАТКА у Митровцу на Тари и
МЕЂУНАРОДНИ КАМП на Гочу

Као и прошле године и ове године радио аматери су узели учешће на ОИА. Мрежа станица учесница ОИА функционисала је тако што се управна станица YULADU (из Краљева) налазила у Републичком штабу у Тополи. Ове године је био слабији одазив радио-аматера него прошле године. Наиме, прошле године у мрежи су се налазиле 4 станице (таман толико колико је требало, јер су остале везе успостављане телефоном) и све су функционисале савесно и одговорно. Редовно су се јављале на СКЕД везе (уговорена радио-веза код радио-аматера), редовно су предавали извештаје и били веома задовољни радом са Младим истраживачима.

Ове године, као што сам већ рекао, одазив аматера је био слабији зашта по мом мишљењу постоји неколико разлога:

— пре свега то је наводна потреба ОРА за радио-везом (односно радио-аматерима), Ора је, како сам чуо СРС, плаћала клубовима учешће на акцији, а како су клубови волонтерске организације то су им поменута средства добро дошла и упутили људе и опрему на радне акције.

— други разлог је недовољно ангажовање Младих истраживача. Они су послали само један допис СРС-у и очекивали су да без свог већег ангажовања и инсистирања добију потребне људе и опрему.

— трећи разлог је смена у руководству СРС тако да ствар није могла да крене уходаним каналима, што је и нормално.

— четврти и нимало безначајан разлог је и недовољно интересовање радио-клубова и радио-аматера широм Србије. Тако сам у првој смени акције имао једва три станице од потребних 4 и то је YU7AJM одговорио на моје проперирање преко БАНД-а (аматерска фреквенција). YU7AJM је радио-клуб из Бачког Петровца, који је послао свог оператора Драгана који је уз радио клуб из Лесковца YU1XFG (са младим оператором без пуно искуства) радио-клубом из Врњачке Бање YU1ADN и већ поменутом

РАДИО-ВЕЗА НА ОИА „ТИТОВИМ ПУТЕМ '89“

управном станицом чинио мрежу прве смене.

У другој смени имали смо нешто бољу ситуацију вероватно због тога што су биле потребне само 2 станице. У овој смени радиле су станице YU1BBA из Бајине Баште и YU1QW из Врњачке Бање. Овом приликом желим посебно да похвалим радио клуб из Врњачке Бање јер је у обе смене дао људства а и прошле године је такође учествовао на ОИА. Од оператора посебно бих похвалио оп. Ђола члана РК „Чайка“ из Врњачке Бање који је радио са својом опремом на свој приватни знак YULQW, а и прошле године најсавесније учествовао у мрежи.

На свим акцијама није било по два аматера иако правила то предвиђају. Станице и оператори који су учествовали на ОИА „Титовим путем '89“ су:

YU1LADN — РК „Чайка“ из Врњачке Бање са оператором Миком у првој смени на Међународном кампу на Гочу и оператором Ђолом (YU1LQW) на другој смени на ПА на Копаонику.

YUMFG — РК „Никола Тесла“ из Лесковца са оператором Микијем у првој смени на ПА фармакогнозија на Кукавици.

YU7JM — РК из Бачког Петровца са оператором Драганом; прва смена ПА географија — туризам у Сурдулици.

YU1LBBA — РК „Бајина Башта“ из Бајине Баште са УЛ оператором Каћом; друга смена ПА Еколошка школа.

YU1LADU — „Краљево“ из Краљева, управна станица у обе смене са радио аматерима Дулетом YU1RBS — 1197 и Ацом YU1RS — 1133.

Најлошије се показао РК „Бор“ из Бора YU1AEO јер није дао обећане операторе у првој смени као ни опрему коју је обећао ако истраживачи пронађу квалификованог оператора. Остаје нам само да се надамо да ће проблеми ове врсте до године бити превазиђени јер је значај радио-везе за истраживаче врло велики.

оп. ЈЕРЕНИЋ ДУШАН 1197
оп. АЛЕКСАНДАР ТОДОРОВИЋ 1133

ШТАБ ОИА „ТИТОВИМ ПУТЕМ '89“

Подсећамо вас на састав Републичког штаба Омладинске истраживачке акције. Уместо Тихомира Мишковића, заменика руководиоца за истраживачке програме, који је био спречен да учествује у раду Штаба, именован је Звездан Ђурић.

Референт за ОНО и ДСЗ, Милорад Урдаревић, није добио дозволу да одсуствује са посла па је био „дописни члан“.

Руководилац: Виолета Орловић

Секретар: Светлана Бецин

Заменик руководиоца за истраживачке програме: Звездан Ђурић

Заменик руководиоца за друштвене активности: Сања Пејатовић

Руководилац службе за фото и видео документацију: Предраг Поповски

Члан Штаба: Радомир Мандић

РАПОРТ ИЗ МАКЕДОНИЈЕ

Овог десетог истраживачког лета овде у нашој најјужнијој сунчаној Републици друговало је са науком и природом 150 истраживача из наше земље од 9 — 27. 07.

Тајанствена планина Плачковица била је домаћин истраживачима који су радили на истраживачким програмима: топографија, фармакогнозија и опстанак у природи.

Топографи су радили реставрацију постојећих топографских карата а у слободном времену су били главни Дон Жуани на свом локалитету.

Фармакогнозисти су сакупљали лековито биље у току да-

на а увече су били задужени за организацију културно забавног живота (диско вечери, игре без граница, рођенданске прославе). Истраживачи из „Опстанак у природи“ популарно названи GERYLLA преживели су у тој дивљини и доказали су да кад се споје знање и другарство онда се све може.

Они су се вратили кућама богати новим сазнањима, пријатељствима и килограмима.

Моликин ендемични екосистем био је предиван за истраживаче у Националном парку Пелистер. Они су радили на четири истраживачка програма: Орнитологија, микологија, еки-

логија и фармакогнозија.

Орнитолози су слушали музичке арије у извођењу мешовитог хора „Молика“ у саставу кос, звиждак и дрозд. Миколози су сакупљали само њима препознатљиве једва видљиве гљиве. Фамилија Туцковић (фармакогнозисти) када нису сакупљали лековито биље и правили чајеве били су најраспеванији истраживачи на овом локалитету. Еколози су сакупљали шумски прекривач и до касно у ноћ вршили мерења, мерења листова, граници и биља.

Истраживачи у Валандову су сакупљали све што има шест

ногу, али у оквирима истраживачког програма — ентомологија. Број од хиљаду и двеста инсеката говори да су били вредни сакупљачи (бољи су од „Пипса“).

У прелепом Охриду су били истраживачи који су цртали и уживали у плавом језеру. Значи — архитекти. Они су радили на ревитализацији села Кажско у циљу очувања старе сеоске архитектуре.

Ово је био кратак рапорт из Македоније уз обећање да ће те детаљније о овом истраживачком лету читати у следећим бројевима „МИ-а“.

СУЗАНА ВЕЛИЧКОВСКА

МЛАДИНСКИ РАЗИСКОВАЛНИ ТАБОРИ

Објављујемо увод из брошуре о Младинском разисковалном табору у Логатецу који објашњава специфичности оваквог начина рада.

Младински разисковални табори се же даљ часа једина можност за уважање младих в основне разисковалне дејавности на терену. С тем се младим не повећује само стопња њихове изобразбе ампак туди завест, да лако же од првих кораков в знаност приспевају долочен дележ при решавању проблемов.

Такшна спознања вељају туди за удележенце првега младинскога табора в Логатцу лета 1988. Логатец з околици је намреч ено измед тистих мест в Словенији, ки в штевилних разисковалних подручјих не разполага нити з основним разискавама, ше зласти в дужбословних ин наравословних ведах. Зато се је прав в организирају табора показала приложност, да се заповнију некатере врзели. То је менторјем — зе ентузиастичним пристопом к решавању проблемов ин с помочју младих, ки јим жеља по знању ни в време — успело излепати

на зело квалитетен начин. Резултати њиховега дела се били представљени в посебнем зборнику, с катерим је добил Логатец прво монографско штудио, ки се конкретнo веже на сам крај их ближњо околици.

Циљ лансколетнега табора је бил с тем досежен. Летос бо некај скупин надаљевало з делом там, кјер со лани закључили својо активност (археологија, географија, спелеологија), на ново па се бодо укључиле скупине за архитектуру, биологију, геологију ин уметностно згодино.

Из представитве оквирних програмов всаке скупине је развидно, да се обетајо занимиве уготовитве, ки бодо драгоцен приспевек при решавању проблемов из различних строковних паног на обмочју обчине Логатец.

МАРКО ФРЕЛИХ,
строковни вођа табора.

МЛАДИНСКИ РАЗИСКОВАЛНИ ТАБОР —ЛОГАТЕЦ 1989

Словенија моја дежела

„Москва“ 18.08.1989.

Главни уредник листа који управо читате (пошто се другарица одговорна налази у Лаго ди Гарделу) рече да би волео свеже ствари за овај број, што

се мора није тешко (као што неко давно слага). Седосмо у Москву дан пре предаје броја у штампарију да напишемо свеж чланак. Сати је иначе 22x. Температура је подношљива — 28°C.

Младински разисковални табори, како то егзотично звучи. ССОЈ је ове године, чини ми се први пут, пружио комплетну информацију о свим истраживачким акцијама у Југославији, чиме је начинио пун погодак, повратио део изгубљених поена и одвео нас у Логатец на МРТ.

Како то раде Словенци?

Прво, акцију припрема цело општинско руководство. Сам врх — прија, освежава, а и глава не боли.

Друго, пројекти су мултидисциплинарни, комплетнији, интересантнији.

Треће, задаци теренског истраживања су мањег обима — табор траје 8 дана, мање дневно оптерећење учесника.

Четврто, начин рада је менторски; групу од пет шест средњошколаца води један апсолвент или свршени студент-савршено.

Пето, сарадња с локалним становништвом не постоји. Они су једноставно део табора (или обрнуто, не сећам се више). Право задовољство.

Шесто, елаборат се штампа у виду зборника, у великом тиражу и излази три месеца након табора.

Шта се ради на МРТ?

Зар то нисам рекао?! у Логатецу се радио наставак вишегодишњег пројекта мултидисциплинарног истраживања ове општине; геологија, миологија, туризам, историја уметности, архитектура, археологија. Логатец је иначе дивно месташце 40 км јужно од Љубљане.

Ако се неко пита чему цела прича одговор следи.

Словенци већ раде о чему ми тек причамо (част изузецима). Акција новог типа кратко, мало, лепо, ефикасна, корисно... немају појма о Младим истраживачима Србије (баш лепо сарађујемо). Ми смо се лепо провели (растерећени свих брига и радили) радили смо радили што и вама желимо.

САША РАДОЈЕВИЋ

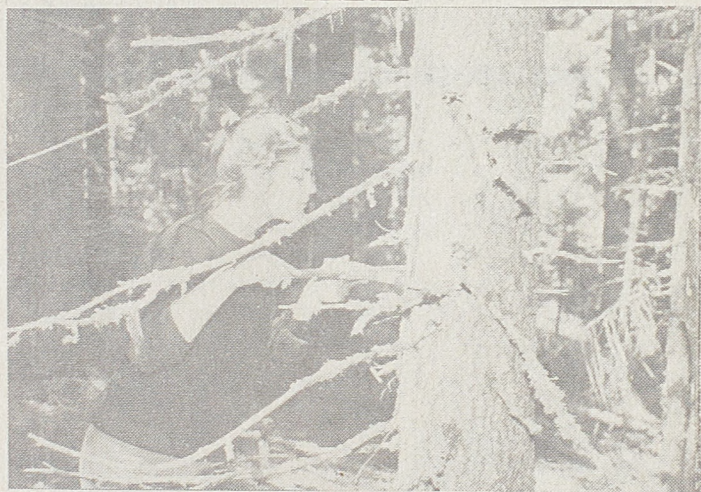
1) Ваљда ће се јавити разгледницом да видимо како се то стварно пише
2) Младински разисковални табори

МЕЂУНАРОДНИ КАМПОВИ НА ГОЧУ

Међународни радни кампови „Гвоздац“ и „Шума“, реализовани су у првој половини јула на Гочу. На њима је било 33 учесника из: Шпаније, САД, Велике Британије, Западне Немачке, Белгије, Француске, Холандије, Канаде, Данске, Финске, Аустрије и Шведске.

Стручни сарадници су били професор др Лазар Томанић са Шумарског факултета у Београду и асистент Нада Ковачевић са Фармацеутског факултета у Београду, као и студенти истог факултета: Стеван Вуков и Александар Јоцић. Камп — лидери „Гвоздац“ били су: Сретен Лазаревић и Марија Прокић а „Шума“, Златко Кратохвил.

Шумарски програм

ЧУВАЈМО ОВО МАЛО КОПАОНИКА

Док нестрпљиво очекујемо печеног овна, једемо овчији сир и пијуцкамо „Бипове“ сокове од бресквице и јабуке у комбинацији са вотком „Столичнајом“ и констатујемо да нам се цревца завежују у лептир — машину (још мало па ће почети и да свируцкају у Г—дуру).

Да, погодили сте: реч је о младим истраживачима. Проживљавамо муке свих истраживача али нам је лепо и дивно се забављамо, са или без овна.

Већина нас је први пут на акцији тако да сазнајемо мноштво интересантних поједи-

ности из области шумарства. Учимо називе бубица и дрвећа (понешто и на латинском). Шарљамо шумом са мрежама за лептириће, скупљамо лековито биље, клопамо боровнице и лепо се забављамо, часна истраживачка.

Гитара свира („Ој, слатко макаронче“), па је тешко писати, али... Људи аман заман! Какав је ово национални парк?! Међу истраживачима постоји мања групица занесена која, у слободно време, табана по Копаонику. Идемо на околне врхове и кроз долине. Успут узберемо покоју боровницу и

покою листић од кога се увече тако лепо скува чај. Све у свему очи и табани ове групе су видели око 150 километара Копаоника.

И свуда, у највећим пустарама и дивљини, на најнеприступачнијим местима, затицали смо омоте сокова, бачене конзерве, хартију, стаклене и пластичне боце; отпатке сваке врсте. То није лепо!

Људи, чувајте ово мало Копаоника. Неможте га прљати. Отпади су тако ружни и штетни а тако је лако да се понесу и одложе на за то предвиђено место.

ДРУШТВО ОКО ВАТРЕ

Неадекватна припрема програма

Због неадекватне припреме програма нису спроведене активности за које су учесници били „специјалисти“. Осим неколико радио-аматера из RK YU 1 XQR, YU 1 BAR i YU 7 IBV, било је и истраживача спретних у руковању рачунарима. Сви су они, међутим, радили послове географа, геометара и извиђача. Неозбиљном припремом акције, ових других уопште није било међу присутнима, тако да су учесници у старту били незадовољни. Послови су, ипак, приведени крају, барем што се тиче „скидања“ и писања географских профила а остаје да се види да ли ће резултати бити

адекватно искоришћени.

Лоша сарадња са инвеститорима је довела до тога да учесници нису имали праву информацију о пословима које су радили, тако да и нису имали осећај да раде нешто корисно. Истовремено су телефонским путем добијани налози „одозго“ шта и како да се ради. Захваљујући овим упутствима, готово свакодневно је међана методологија рада, па се понекад дозвољавала и толеранција у читавању изохипси на сваких сто метара. Други пут се морало ићи на сваких десет метара.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА МЛАДИХ ИСТРАЖИВАЧА

У оквиру билетарне сарадње омладине Србије са омладинским организацијама Чешке и Украјине, на истраживачким програмима ОИА „Титовим путем '89“, боравиле су петочлана делегација младих стручњака из Чешке и деветочлана делегација Украјинаца.

Фармацеути и хидролози из Чехословачке су боравили на фармакогнозијској и хидрогеолошкој акцији а Украјинци на стоматолошком програму у Зајечару, на археолошком у Владимирцима и шумарском на Копаонику.

Истовремено су наше делегације боравиле у овим земљама: млади лекари и фармацеути учествовали су у реализацији стручних медицинских програма на факултетској болници у Прагу.

У Украјини су боравили стоматолози, медицинари, шумари и археолози.

АГЕНЦИЈА „МИ“

ЧЕШКА ДЕ- ЛЕГАЦИЈА НА АКЦИЈИ

На Омладинској истраживачкој акцији „Титовим путем '89“ била је чешка делегација младих стручњака — фармацеута и хидролога:

Иван Вондрачек (31) из Прага, Лајонел Долежал (33) из Брна, Лојзе Конечки (30), Брно, Ива Шварова (27) из Прага и Ева Виборна (31) из Чешких Буђовица.

Они су неколико дана били на програмима фармакогнозије на Кукавици и хидрогеологије у Стрелцу. Због ограниченог времена трајања посете нису све време могли да остану на програмима.

Пре него што су пошли у Југославију речено им је да ће бити у неким великим колективима на стручној пракси. Немало је било њихово изненађење кад смо их повели на акције.

У разговору су нам рекли, да су мало разочарани због тог неспоразума али да су свесни да та дезинформација није потекла од Младих истраживача. Лепо су се уклопили у истраживачке акције и идеја МИ им се веома допала; „Таква организација не постоји у нашој земљи. Добро је да постоји како би млади могли да се упознају са различитим научним дисциплинама.“

Г. Т.

ИПАК ДОБРО УИГРАНА ЕКИПА

Све у свему, екипа се прилично уиграла тако да би могла представљати основу за неку следећу прилику. Дружење је било на солидном нивоу што је и највећа вредност ове акције. Вероватно ће бити и на већем ако се следећи пут буду тачно дефинисали радни задаци а позвани истраживачи буду радили ствари из свог „фаха“.

Што се тиче друштвених, учесници су се истакли у уништавању већих количина „Валевског пива“. После овог ЕПП-а, пивари могу да се пријаве за покровитеље следеће године.

На крају, од свих другова и „структура“ дугујемо захвалност портиру, „човеку за све“, тзв. Кусуру, без кога не би било свих оних ситница које живот значе.

Инж. Мирослав С. Шкорић

ОТКАЗАНА АКЦИЈА ЕРОЗИЈЕ

Када теренско возило дође последњег дана могло је и без њега, али када откажу „еротичари“ како без њих?

Хидрогеолошка истраживања слива Власине започета су, ове године, од реке Лужнице. Циљ теренског дела истраживања, изведеног од 10. до 23. јула, био је утврђивање зоне санитарне заштите, правца кретања и брзине подземних вода.

Евидентирани су извори, бунари, понори и друге хидрогеолошке појаве и нанети на топографске и геолошке карте. Мерена је издашност, температура, Рн вредност подземних вода и узети су узорци за хемијска и биолошка испитивања.

По завршетку лабораторијских анализа биће урађен елаборат о изведеним истраживањима. Он ће садржати хидрогеолошку карту истраживачког терена, биланс подземних вода, катастар хидрогеолошких објеката, услове за коришћење и заштиту подземних вода и правце даљих истраживања.

Резултати истраживања ће бити достављени Регионалној Самоуправној интересној заједници водопривреде Луж-

но-моравског региона, Територијалној одбрани и водопривредним организацијама насеља овог региона.

Како је овај део Србије веома угрожен ерозијом, планирано је да се уз хидрогеолошку изведеницу и акција ерозије. Њени носиоци, млади истраживачи Шумарског факултета у Београду и руководиоци Никола Иле су, пред почетак акције отказали своје учешће.

Хидрогеолози су били смештени у Интернату за ученике средње школе у Стрелцу. Већину учесника су чинили студенти геологије а, у оквиру сарадње омладинских организација Чешке и Србије, гостовала су три хидромеханичара из Чешке.

Стручни део програма је остварен, мада уз додатни напор, јер је теренско возило обезбеђено тек последњих дана. Обрађено је око 1000 км² терена. Руководилац акције Маја Станишић и стручни сарадник Др Веселин Драгишић истичу срдчан контакт и дружење са мештанима.

Г. Траиловић

ФАРМАКОГНОЗИЈСКА АКЦИЈА НА КУКАВИЦИ ТАВАН ПУН ТРАВКИ

Да ли понекад пожелиш да зауставиш време, бар на кратко? Заиста, каткад оно доиста незауостављиво јури, тако да изгубиш сваки осећај за себе, а смена дана и ноћи једини је његов прави показатељ. Тако беше и ових петнаестак дана и ноћи по много чему незаборавних.

Из дана у дан смењивали су се пред нама нови интересанти терени. Знојави и задихани верали смо се стрминама дивне планине Кукавице а свака нова напорна деоница пута представљала је за нас нови изазов.

Са сваког путовања враћали смо се богатији знањима о но-

вим врстама лековитог биља, а наш таван је био све пунији разним травкама.

Томе је пре свега допринела веома добра координација између студената и нашег стручног сарадника Наде Ковачевић. Мора се подвући и чињеница да старији студенти веома добро владају овом проблематиком.

После напорног радног дана уз шољу топлог домаћег чаја, размењивани су утисци о управо прошлом дану. Сваки прави догађај је најлепши на свом крају, па тако и ови наши дани и овај данашњи последњи.

Свима ће нам остати дуго у

сећању вечери уз логорску ватру и звуке гитаре у прохујалој звезданој ноћи. Зажелиш ли заиста добро да проведеш петнаест дана обрати нам се.

Сви учесници акције су се трудили да она буде што успешнија, својим стрпљењем, толеранцијом и великим другарством. Посебно заслуга припа-

да нашим друговима Милошу и Банету који су уложили невероватно много енергије, у жељи да све ово буде што боље.

Као и сваки крај нечег лепог, помало је тужан. Зато вам више нећу писати о њему. Довиђења до нове акције, до новог дружења.

СТЕВАН ВУКОВ

ФАРМАКОГНОЗИЈСКА АКЦИЈА НА КУКАВИЦИ РАНЧЕВИ СУ СПРЕМНИ

Ранчеви и вреће спремни су за транспорт за Београд и Ниш. Завршена је фармакогнозијска истраживачка акција „Лековито биље околине Лесковца“.

У планинарском дому „Прека Вода“ на Кукавици било је смештено 30 младих истраживача Фармацеутског истраживачког друштва „Др Јован Туцаков“ из Београда и истраживачи из Ниша.

Млади су по групама обишли око 100 км² ливадских у шумских површина. Основни задатак био је да се на одабраном подручју прати распрострањеност појединих биљних врста и процени количина њихове заступљености на местима где се јављају. Због временских неприлика на терен се није ишло сваки дан, али је започети по-

сао обављен.

Интересантно је да се ове године у великој количини могла видети хајдучка трава, кантарион, јагода и малина. Завршене су и фармакогнозијске карте. На њима је бројевима од један до четири оцењена заступљеност појединог лековитог биља.

У почетку истраживачи су имали проблема око смештаја али је младалачки дух и ентузијазам победио. После терена организоване су диско вечери, вечери глуме и песме уз гитару и логорску ватру. Припремали су се и разноврсни специјалитети из природе, па је ово једним делом била и акција исхране у природи. Истраживачи су задовољни напустили Кукавицу уз обећање и поздрав „За лето '90“.

НЕВЕНКА НИКОЛИЋ

ТУРИЗМОЛОШКА АКЦИЈА У СУРДУЛИЦИ

РАПСОДИЈА СА ПЛАВОМ

У организацији Младих истраживача Србије од 16. до 30. јула, 1989. године, одржана је програмска акција друштва Младих истраживача „Јован Цвијић“ у Белом Пољу код Сурдулице.

Тема истраживања била је: „Савремене демографске промене села сурдуличке општине“, која је у оквиру ширег научноистраживачког пројекта: „Социогеографска истраживања села јужноморавског региона“.

На терену је, у току две недеље радило 14 истраживача — студената и сарадника и теренски рад је обухватио 200 анкетираних домаћинстава у 8 села Сурдуличке општине. Резултати ће бити презентовани након сређивања и обраде података.

АПСОЛУТНО РОМАНТИЧНО ИЛИ АЈДЕ ДА СЕ УЧИПИМО

9. јула лета господњег 1989. стигосе наша браћа Пољаци и због традиционалне ажурности постојећег одсека, преспаваше под звезданим небом летњег Београда, на клупи у парку (Студентски трг бр. 16). Понесоше злу нетребало, бар три тоне суве хране — да им се нађе. А наравно да је све то јер их је требало проверити за предстојећу акцију...

ПУТ ПУТУЈЕ МОЈ ЈАРАН ПУТУЈЕМ И ЈА

Дулету одзвонило следећег јутра — телефоном, а мало касније одзвонило и Љиљи, такође телефоном, па су пред пут њих двоје шетали Пољаке по разним нивоима: Скадарлије, Београђанке и осталим. Па прође седам дана и елем, кренусмо на пут. Места ни од корова, бар не у купеима, али по паролу „снађи се сам“ поставили смо шаторе у ходнику II класе и док станица Владичин Хан промиче уз лупу точкова локомотиве, Драчке се први прибрав (иначе прошли би ми и Врање)...

ЧЕКАЈ МЕ И ЈА ЋУ СИГУРНО ДОЋИ

У исто време старац стоји крај табле-делимично пијан, од неких пет ујутро и баш се спремао да пусти корење кад — ми стигли. Онда прљави, уморни и знојави до куће са

луковима на брегу, а тамо... купатило са новим плочицама ал без врата и бојлера, али није битно, нема ни ручка...

КОСА ГОРИ ИСПОД ШЛЕМА ВАЉАМО СЕ ПО ПРАШИНИ

Устајемо жељни, жедни и гладни теренског рада. Из тих разлога, а и због Томека, опалимо шетњицу од неких 40-ак километара ради пробне анкете (сондаже).

Мачкатица, родно место народног хероја Пера Мачкатовца остаде у нашем сећању и због првог купања на акцији, наравно у зноју тела свога. Зборно место угледало нас је око пола осам, таман пред дневник, а руководица програма нас је угледао у гро плану бар шест пута узастопно...

МИ НИСМО САМИ

После Мачкатице све је било песма, ако се изузме Љиљино певање. Добили смо све што смо хтели у јефтиној соби белопољског интерната. У суштини апсолутно романтично. Сваког јутра кафе куварица Драгана приставља кафу, а за то време, док се ми мамурни сударамо по ходницима, Степа на трему са погледом ради вежвице такође са погледом.

ПОКВАРЕНА МАШТА И ПРЉАВЕ СТРАСТИ

Културно уметнички живот животиари, као сваки живот. Дуле организује скраћени курс бурака за одабране жребом (јер сви смо лудо желели да га научимо)...

АЈ ПЛОВИ ДАБА

Нису старац и Дуле сисали весла, па су ухватили две луде даме да плове с њима у нанцарастој каравели. Нећемо о томе да се брод љуљао и да је цица-маца позеленела, а нећемо ни о томе да су две цица-маце у купаоницама поплавеле, а са њима и брат Пољак, јер они су се као брчкали у Власинском језеру на минус бесконачно...

BABY BLUE

После седам тешких радних дана (јер бавили смо се и ми науком), кренусмо и ми на излет. Дуле упражњава своје јутарње активности: умивање, прање зуба, доручак и мењање гуме на нашој baby blue и крећемо. Тамо где смо кренули нисмо стигли јер смо се на пола пута учипили и окренули за Свети Прохор Пчињски. Улећемо у кривине, гуме пиште а казаљка, друже, подрхтава на 30 километара на час, Дуле не може да контролише машину, шишамо као да смо на ауто-путу. Baby blue вуче па откида. Прохор сан, као дан додирује нас историја, и ћутимо, као заборављени између брда и сунца. После спуштања на земљу спустили смо се и до реке, заложили ваглицу, а оне кобасице замиришале.

На усамљеном камену док Пчиња река прве класе пени свој ход, Гоца и Мајаљ одоше некуд за Сојером. Ми пишемо поруку да је туримо у боцу и пошаљемо за Егејско море. На повратку тражимо Врањску бању, знамо — ту је негде око Врање, али ипак, нашли смо и то, па јесмо ли истраживачи или нисмо?! Млађан и Драгољупче показују један другом тетоваже и евоцирају успрмене из ЈНА...

ИМА НЕКА ТАЈНА БЕЗА

На повратку чекају нас везиста (он нас је везивао са Топлом кроз етар) и Ђорђе la frf (он је нешто као мачак и није нас везивао ни са ким), али смо ми њега везивали, да Млађан не би правио пометњу са обућом гађајући га папучама у рану зору)...

РАПСОДИЈА СА ПЛАВОМ

Док сунце баца свој последњи зрак на наш мали Интернат Дуле је купа. Вода се слива низ њене бокове, она се растапа под његовим додиром, без стида и срама при нашим погледима, она светлуца плавичастим искрама и постаје — метална...

МАЛО ЂЕМО ДА СЕ КУПАМО

Имамо ми и цедуљице (не да кувају па-суљ), а пунили смо и базен, само о томе ћемо кад се учипимо... И на крају ко разуме — схватиће а примамо и рекламације.

СТРУЧНИ КЛУБ-СТУДЕНАТА ГЕОГРАФИЈЕ
„ЈОВАН ЦВИЈИЋ“

Истраживачке акције су дивне

Првих шест дана августа младим истраживачима Стоматолошког факултета у Београду придружили су се гости из СССР-а: Гончар Наталија Алексејевна, Анатоли Васиљевич Борисјенко и Јулија Игорјевна Котјенко, лекари специјалисти из Кијева.

Поред њихове посете није могао бити продужен до краја акције због неусаглашености преписке између омладинских организација Србије и Украјине. Но и ово кратко време је било довољно да се гости упознају са системом стоматолошког образовања и Југославији. Поред посете здравственим установама и Стоматолошком факултету у Београду, равноправно су учествовали у раду младих истраживача.

Посебно су били изненађени приснишћу Југословена и срдечношћу становника Тимоч-

ког региона на којем су добили увид у организацију практичне стоматолошке помоћи.

Питали смо их да ли је њихов стоматолошки рад (како теоријски тако и практични) организован на исти начин као код нас.

— Не, одговара ми Наташа (иначе анестезиолог), теренски рад код нас је редак; имамо лепо опремљене и модерне ординације у склопу рејонских института и потпуно нам је стран обилазак места ван те области. Они којима је из тих области потребна помоћ, дођу сами.

А какав је однос лекар — пацијент односно грађанин и здравствени радник?

— Апсолутно је међусобно уважавање а превасходни циљ лица која раде у здравству је да утичу на правилан медицински развој грађана.

Објасни нам шта то значи.

— Сви добијају брошуре у којима су наведене превентивне мере за одређена обољења која су учестала на том региону.

Да ли можете да упоредите ниво стручности нашег и вашег особља?

— Чујте, човек био Рус или Србин има исту анатомску грађу дакле, оно што ви учите ваше студенте то ми излажемо и нашим студентима. Но, ви много полагете на праксу у чему вам лично дајем подршку. Нема доброг лекара који је лош практичар али, сложићете се да ни практичан рад не може без теоријске основе. И још нешто, задивљује ме ваш однос студент — асистент то сам видео на овој акцији. Имате непосредан, слободан, и коректан однос у којем се предлози студентата прихватају као и предлози асистената.

Да ли бисте који пут дошли на овакву акцију?

— Ваше истраживачке акције су дивне. Код нас их нема, односно нису овакве. Ви водите рачуна о основном циљу (увид у стање зуба оралну хигијену, обављате нужне стоматолошке интервенције) али се међусобно и дружите; заједно се веселите, путујете и упознајете околину. Веома радо бих вас поново посетила.

На крају су нам се наше колеге из Русије захвалиле на уложеном труду да им се обезбеде адекватни услови за рад али и за упознавање са животом младих код нас. А ми ћемо се убудуће потрудити да се наша сарадња не прекине.

РЕДАКЦИЈА ЛИСТА
«CANINUS»
ДРАГАНА САВИЋ

ПРОСТИРАЊЕ УКТ У БЕЛОЈ ЦРКВИ

КАРАМБА КАКВА АКЦИЈА

Испоставило се да „Простирање УКТ« није најбоље припремљено. Специјална опрема за мерење распрострања УКТ није ни прошла поред Беле Цркве. Ипак, екипа се добро уиграла а руководи-лац акције Саша Лукић је учинио све што је могао.

У Белој Цркви је, првих десет дана јула, одржана истраживачка акција под називом „Простирање УКТ«. Иако је пун назив акције „Простирање ултракратких таласа, на подручју Лознице, Малог

Зворника и Љубовије“, нечијим амбицијама је узет у „обраду“ цео подрињско — колубарски регион. Оваква истраживача су тек започета у Србији а овим потезом је иначе обимни посао постао још тежи што је мла-

дим истраживачима задало доста главобоља. Већина учесника, до сад, није радила на топографским картама а, по њиховим речима, нису очекивали „канцеларијске“ послове — много рада са оловком и лењиром.

ЈЕДАН ДАН НА СТОМАТОЛОШКОЈ АКЦИЈИ У ЗАЈЕЧАРУ

БУНОВНИ ГЛАСОВИ ИЗ УМИВАОНИЦЕ

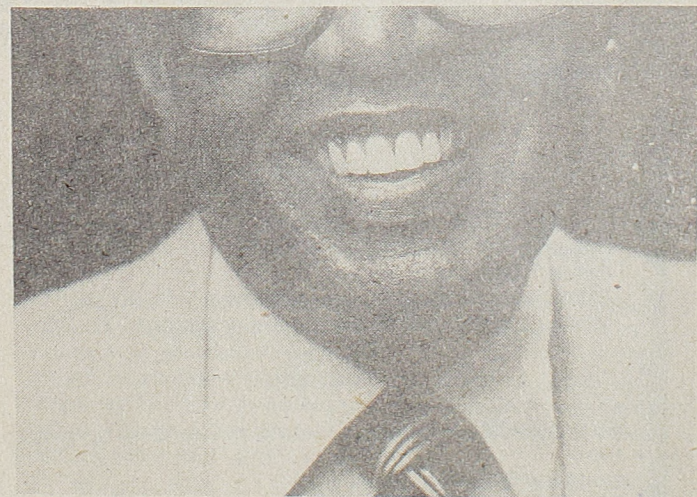
Тридесет стоматолога — студената и седморо стручних сарадника се добро намучило прегледајући зубиће Зајечарцима. Моја зубарка је тако лепа девојка.

Нешто пре шест сати, из сна ме прену звоно будилника. Устајем полако, свесна да је управо почео још један акцијашки дан. Мој први задатак је да пробудим дежурне а затим и остале од 36 акцијаша. Убрзо, буновни гласови испуњавању умиваоницу, први знак да су моји другови на најбољем путу да се врло брзо расане. Пристигао доручак већ чека дежурне гладнице да га поједу у сласт. У 7,15 креће се на пунктове. Једна екипа се комбијем пребацује до Грлишта, где ће у сеоској стоматолошкој амбуланти радити уместо стоматолога који је тренутно на годишњем одмору. Остали се превозе аутобусом. Прва станица је Дом здравља у Зајечару где остављамо две екипе. Затим нас аутобус вози у Николичево где

је привремено формирана стоматолошка амбуланта. Аутобус ће даље наставити у Рготину а затим у Салаш.

А сад нешто о нама акцијашима. Двадесет и петоро су студенти Стоматолошког факултета у Београду, за стручни надзор задужена је професор др Зорка Милошевић са још шест асистената. Имамо госте са стоматолошког факултета у Приштини (четири студента и једног асистента) и госте из СССР-а (три стоматолога).

Циљ наше акције је да се испита стање здравља уста и зуба становништва општине Зајечар на двоцентном узоруку, као и да се испланира потребан третман целе општине. Поменути узрок чине 1522 прегледа у самом Зајечару и у 40 околних села. Испитаници су према ста-

рости дистрибуирани у пет група.

На пунктовима се ради од 8 — 15 а по потреби поједине екипе поподне раде заостале прегледе.

За епидемиолошка испитивања користе се допуњени картон Светске здравствене организације. По завршетку акције студенти ће на основу добијених

података израдити елаборат о стању уста и зуба Зајечараца.

После напорног радног дана акцијаша се заслужено одмарају, а најчешће заједно обилазимо околне кафиће до у ситне сате. Време нам брзо пролази а крај акције се ближи. Спаваћемо по повратку у Београд.

Марина ОСТОЈИЋ

ШУМАРСКА АКЦИЈА

РЕЗУЛТАТИ СЕ ВЕЋ ПРИМЕЊУЈУ

Тема шумарског програма на Копаонику је била: „Истраживање развоја, мере гајења, угрожености од пожара и појава сушења култура четинара“.

Био је то наставак истраживања од ранијих година. До сада је истражено 20 сталних научних површина Панчићеве оморике, ариша, молка — смрче, белог бора, смрче — белог бора и смрче.

Добијени су драгоцене подаци о производности, развоју и степену угрожености од пожара и сушења. Значајан део резултата се већ примењује у пракси.

Аутор пројекта и стручни сарадник на програму је професор Др Лазар Томанић.

Г. Т.

ИСТРАЖИВАЧКА АКЦИЈА — „ЕКОЛОГИЈА ЛЕСКОВЦА“

АНАЛИЗА ВОДА ВЕТЕРНИЦЕ

Програмска истраживачка акција „Екологија Лесковца“ је прва акција Друштва младих истраживача Лесковца.

Теренски део је реализован у јулу. Узимани су узорци воде из реке Ветернице, из бунара дуж њеног тока и из бушотина у Лесковачкој котлини. Узорци су анализирани у лабораторији „Вунила“, Водовода и Завода за заштиту здравља.

На акцији је учествовало 13 истраживача од чега шесторо на терену. Два уесника су суспендована због неодоговорног понашања и враћени су са акције. Остали акцијаша су испољили велику одговорност према раду и професионализам у обављању задатака. Највећи проблем је био недостатак теренског возила што је веома отежало прикупљање узорака.

Саша СТАМЕНКОВИЋ

ЕКОЛОШКА ШКОЛА ПОДМЛАТКА НА ТАРИ

ТРЕБА БРАНИТИ ПРИРОДУ

Најмлађи чланови Организације истраживача окупили су се, у августу, у Митровцу на Тари да би похађали еколошку школу. Већина учесника је и раније била на сличним програмима БИС-а и Петнице.

Свакодневно су присуствовали предавањима о различитим проблемима загађивања и заштити животне средине. Часове су држали стручњаци из области орнитологије, малакологије, мамалогije, ботанике и посебно фитоценологије.

На терену је рађена детерминација инсеката, пужева и гми-

заваца. Учесници су научили да препарирају инсекте, постављају мреже за птице, разлику лековито биље, отровне и јестиве гљиве...

У слободно време су учили мађарски и македонски језик, играли кошарку и одбојку, плували... Увече су приређиване прославе на које су позивани и другови из павиљона, кошаркаши „Партизана“!!!

Једном речју — било је дивно. Боравак у школи је утицао да свхатимо да је природа створила човека и да је не сме бесомучно уништавати већ стално чувати и бранити.

СТРУЧНИ САРАДНИЦИ И ПРЕДАВАЧИ

Божана ЈОВАНОВИЋ, пужеви
Предраг ПЕТРОВИЋ, зоологија
Лазар ТОМАНИЋ, шуме
Слободан ПУЗОВИЋ, орнитологија
Ненад ЈЕРОСИМИЋ, исхрана у природи

ОСТАЛИ

Матић РАДИНА, шеф; дежурни психолог и организатор.

Николић ТАЊА, „десна рука“

Владимир ЛАПЧЕВИЋ, „лева рука“

Николић КАТАРИНА YU 1 ББА радио — аматер (88)

Жикић МАЈК, дежурни филозоф, астроном и гатара.

Ана и Маја, задужене за КЗЖ (казнено — затворски живот)

Лава и Горги професори за мађарски и македонски
Јовановић БРАНИСЛАВ, задужен за спортски живот

НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА ТАРЕ

ЕКОЛОГИЈА И ОНО НА ДУБАШНИЦИ НИPNOS НАД ВЕЈСКОМ РЕКОМ

Највећа неизвесност, пред лето, била је везана за акцију Општенародне одбране у Бору. Руководилац акције Слободан Костић је, ипак, окупно екипу и фурао се код еколога на Дубашницу.

Ми, са програмских акција Екологије и Општенародне одбране и друштвене самозаштите, вам се јављамо са 1000 метара надморске висине из Шумске кућице у срцу Дубашнице, код Бора.

Висока заталасана површ Дубашнице, са густим шумама, проређеним шумарцима, травнатим комплексима и пропланцима на којима сваког јутра пролазе носталгичном звоњавом стада оваца, крда јелена и по која змија.

Без сталних житеља и било каквог саобраћаја, са увек чистим и свежим ваздухом, који опија и навлачи сан на очи, представља идеално место на овој планети, где се не осећа притисак еколошке катастрофе, већ где човек заборавља време, бриге и обавезе.

Ми са акције екологије вршимо детаљна испитивања потока и вода које чине слив Вејске реке која се улива у Борско језеро. Испитивања се врше због повећања водотокова који се користе за повећање капацитета вода Бора.

Даља испитивања обављамо у импровизованој лабораторији у Шумској кућици; одређујемо брзим методама неколико елемената и Ph вода. На Техничком факултету у Бору, помоћу ААС одређујемо присуство осталих елемената.

ОНИ са Општенародне одбране врше инвентаризацију топографског простора са аспекта ОНО и ДСЗ, на теренима јужно од Борског језера, Саваче и Дубашнице.

Ми смо из целе земље и околне, дружимо се, учимо нове ствари и стичемо искуства у бављењу научно-истраживачким радом.

Сања АПОСТОЛОВ

ПОСЕТА ЗЛОТСКИМ ПЕЋИНАМА

Ово су моје странице, а можда и твоје али није важно, важно је да су део једне младости која се више неће поновити. (посвећено Владимиру Мандићу — Манди)

Кучај, најлепша и најтајанственија планина источне Србије, представља највећи кречњачки комплекс, због кога је још пре једног века наш велики географ, академик Јован Цвијић истраживао и проучавао. Кучај је и интересантан по богатству и разноврсности површинских и подземних облика рељефа. У источном делу ове планине у околини села Злот, налазе се два интересантна спелеолошка објекта, под заједничким називом Злотска пећина.

На левој долинској страни Лазареве реке, на 291 м надморске висине је Лазарева пећина или познатија као Злотска пећина. До ње се стиже сеоским путем и веома је приступачна. Удаљена је само 3 км од центра села.

Она спада у групу изворских спелеолошких објеката. Има два нивоа канала, од којих је старији сув (фосилан), а млађи је речни (активан). Пећинске канале изградила је и изграђује подземна река. Дужина свих канала и дворана је 1225 м, а запремина пећинских просторија је негде око 52000 м³.

Сталагмити, сталактити, пећински стубови, драперије, бигрене и калцитне кадице свих облика и величина, запајају се свуда унаоколо, чинећи простор пећине тајанствено лепим и несвакидашњим. Импресивна је Улазна дворана, као први сусрет са необичним светом

подземне тишине великог мрака.

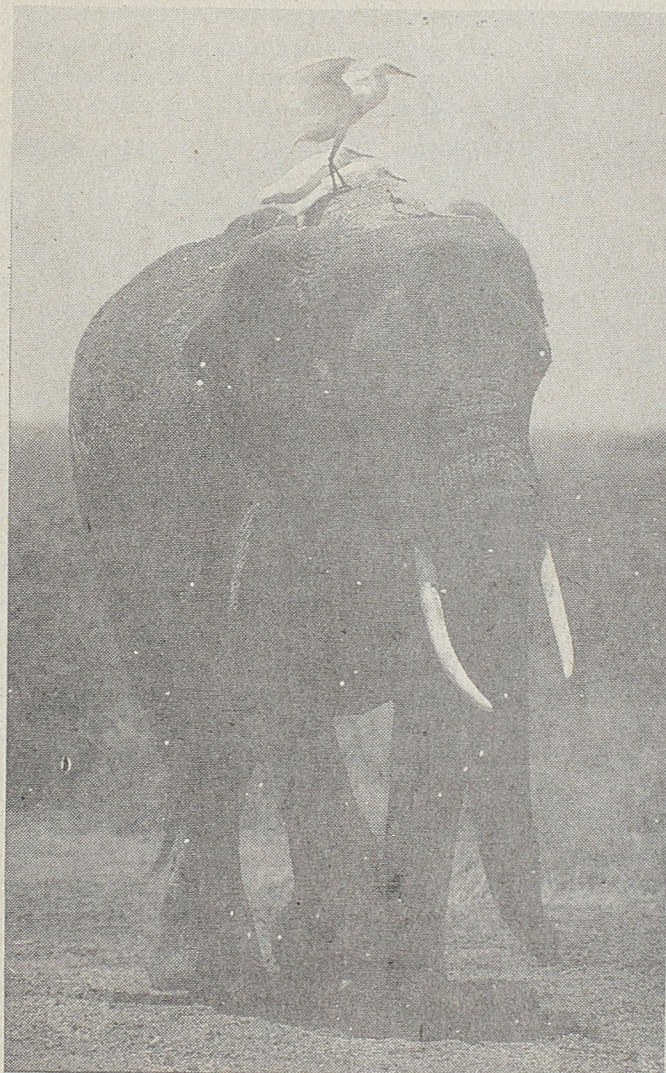
Пећинским накитом богате су Престона дворана, Дворана блокова, Арсина дворана, Концертна дворана и Дворана слепих мишева. Најлепши и највећи примерци пећинског накита имају своја имена: Стогови, фонтана, пласт, бизон, царска ложа, диригент, оркестар, слапови, кула...

У пећини су пронађени многобројни фосилни остаци и кости пећинских животиња као и веома богато налазиште археолошких ископина које нам говоре да је овде човек живео и пре више од 2000 година.

Друга пећина, Верњицица, се налази у кањонској долини Лазареве реке, на 454 м надморске висине. Са Лазаревом пећином је повезана пешачком стазом кроз кањон. Верњицица се састоји из више дворана и сужења. Њена највећа дворана Колосеум има облик круга, пречника 60 м, висине 59 м, те је једна од највиших пећинских дворана у Југославији.

И она је богата пећинским накитом. Сматра се да њено име потиче од влашке речи вар, која значи кречњак. Део овог пећинског богатства имали смо прилике да видимо и додирнемо МИ са програмских акција екологије и општенародне одбране и друштвене самозаштите.

Сања АПОСТОЛОВ

УТИСЦИ СА СЕМИНАРА

БАЦИЛА БИХ ОГРОМНУ БОМБУ

„Доласком на семинар упознала сам се са појмом екологије и почела интензивније размишљати шта и како учинити да би спречили загађивање наше средине за лепши и чистији живот“.

(Александра)

„То су моја прва сазнања на планини Стол. Околина која ме окружује на Столу не може се поредити са загушљивим димом који удишем у Бору, зато бих желела да бацам једну огромну бомбу на све те фабрике и срушила бих све те фабрике и све те угрожава наше животе, створивши један предиван амбијент као што је овде на Столу“.

(Данијела)

Иначе сви учесници семинара су одушевљени природом која их је окруживала тих неколико дана, чистим ваздухом и лепим дружењем. Сви се надамо да ћемо се опет срести у некој другој еколошкој или истраживачкој акцији где ћемо употребити сву нашу снагу у борби за боље и чистије сутра.

АЛЕКСАНДРА ЦВЕТАНОВИЋ

ОМЛАДИНСКА РАДИОНИЦА БОРСКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА ЗА ЧИСТИЈУ ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Двадесетак чланова Омладинске радионице борских основних школа, који су се пријавили за еколошку школу Републичке конференције Младих истраживача Србије, а због ограниченог броја учесника нису били примљени, похађало је, на Столу, крајем јуна, семинар из области екологије.

Циљ семинара је био популарисање научноистраживачког рада и покрета Младих истраживача као и упознавање са проблематиком еколошке науке и доприноса Омладинске организације борби за чистију животну средину.

Организатор семинара је било Друштво младих истраживача „Едвард Кардељ“ а стручну помоћ су пружили професори Мирјана и Берислав Ристић са Техничког факултета и Института за бакар у Бору.

АЛЕКСАНДРА ЦВЕТАНОВИЋ

„ИСХРАНА“ НА ВАЉЕВСКИМ ПЛАНИНАМА ТО САМО КОМАНДОСИ МОГУ

Најатрактивнији програм ове године је био ваљевски — „Исхрана у природи“. Дванаесторо младих истраживача кренуло у истраживање јестиве флоре и фауне на Вршачким планинама. Јели су јазавце, подбел, штир и среммуш. Неки су преживели.

Ако не верује нека проба, тако што ће само лудом срећом моћи да се нађе на некој нашој акцији. Није чудно, јер навала је заиста велика.

Ово што следи треба да уђе у историју МИ, колико год да нас има.

Са пуно елана, скупи се нас дванаесторо, 2 дана 26. јуна у Ваљеву и кренемо тако локалним бусом до Става, које су од првог логора биле удаљене мало више од 12 км. Већ током првог дана стекли смо површну слику о томе како отприлике изгледа сељење логора, јер смо сву опрему донели на леђима.

Уморни, никакви гледали смо како неуморни и никада не прежаљени кувар спрема вечеру.

Када је сутра свануло и када смо се ипак некако искобељали из шатора видели смо како изгледа наш први логор и ближа околина, звана Студенац, вероватно због студеног извора који је био удаљен једно 50 метара. Ту смо остали пет дана и за то смо време успели да како тако укапиримо да је ово акција Исхране у природи, да се налазимо на планини која није безазлена, и на којој су евидентирани и три мечке.

Уз много упадица надлежни су ипак некако успели да изврше све потребна мерења која су неопходна за резултате са

експериментима прехрањивања, који смо почели 28. јуна. Са почетком експеримента повучена је невидљива граница између зезања и озбиљног истраживања.

ПРВИ ДАНИ

За прва два дана смо били окупно изложени горкој истини: Подбел, којег је ту било у изобиљу, био је невероватно горак.

Чудили су се омладинци из околине да неко једе свакако травуљине. Они одважнији су и пробали наше специјалитете од подбела (фуј).

Претходила нам је једна болна реалност. Селили смо логор. То можда некоме звучи једноставно али то је заиста нешто што се може пожелети само најгорем непријатељу. Са свом опремом, својим стварицама и још сијасет драгулија савладали смо 600 м надморске висине и дошли на место другог логора, на врху Јабланика.

Исцрпљени и опчарани и самом помисли на спавање, издржали смо тог дана и посету из Друштва истраживача из Ваљева.

За та три дана колико смо остали на Јабланику било је много спавања по логору су екипе и даље веома савесно извршавале своје задатке.

Ту смо завршили предвиђе-

на фитоценолошка снимања тако да су сада сви људи били оријентисани на прикупљање јестивог биља јер смо од животиња укебали само једног јазавца од једно двадесетак кг, који је био поједен за три дана и то у свим облицима термичке обраде. На месту тог веома ветровитог и сунчаног логора прославили смо и један рођендан, најжалост само симболично јер смо били на експерименту.

Уз свакодневна мерења, одласке на терен, вођење хронометраже и рад у логору прошло је време предвиђено за тај логор. Требало се селити. Опет.

Благословен био Штир и Среммуш.

Док смо се ипак некако померали према наредном логору сретали смо сељаке и чобане који су нас упозоравали да су се на Повлену појавили вукови. Чак и најхрабрији нису остали равнодушни према тим информацијама.

Повлен, где је био трећи логор, веома је ђудљива планина. Како рече један стари члан Друштва, увек имаш утисак да некога има, или нечега...

На пристојној удаљености од логора било је самониклих боровница у огромним количинама тако да смо сви око уста били некако чудно плавкасти.

МАЛИ ЖУТИ МРАВИ

На Јабланику смо се потрудили и направили фуруну која је давала солидне продукте, али по речима најстаријих међу на-

ма (Манде) фуруна коју смо на Повлену направили била је далеко изнад очекиваног.

Два дана на Повлену остаће нам у сећању по томе што су се стално измењивали магла, ветар и сунце.

Најтежа селидба остала је за крај, и да невоља буде већа нисмо могли да дођемо до задњег логора у једном дану, па смо морали да станемо и само преноћимо на једном пустом месту, поред шуме у којој је стално нешто пуцкetalо.

Поврх свега није било ни воде до ујутру када смо нашли извор и добили драгоцене информације о тренутном положају.

Наставили смо даље и са божјом помоћу стигосмо до Каоне, где нам је био предвиђен задњи логор.

Поставили смо га у густу букову шуму где земља сунца није видела ко зна од када.

Као мали жути мрави размилели смо се околу и средили логор тако да је био заиста најлепши од свих досадашњих, можда зато што је задњи.

Иако смо од асфалтног и веома прометног пута за Ужице били удаљени само двадесетак метара ни староседеоци нису приметили да ту некога има. Крај експеримента означио је почетак слава која је трајало до дубоко у ноћ. Више се не сећам шта смо славили да је крај напорима, или можда то што смо успешно завршили? Изгледа од свега помало.

Мирослав ВЕЛИМИРОВИЋ

АРХЕОЛОШКА АКЦИЈА У ВЛАДИМИРЦИМА ВРАЧЕВАЦ КРОЗ СЕДАМ МИЛЕНИЈА

И ове године је организована археолошка акција у Владимирцима. Омиљена код средњошколаца, протекла је у љубави, веселу и значајним налазима. Монографија о целокупним истраживањима припрема се за крај године. За вас пише — Џуди.

Ноквиру Омладинске истраживачке акције „Титовим путем '89“ Друштво младих истраживача „Др Милош Стевановић“ из Владимираца, Општинске конференције Савеза социјалистичке омладине и Републичке конференције Младих истраживача Србије, организовало и ове године археолошку акцију у Владимирцима. Финансијску помоћ је пружила Основна заједница науке Подрињске — колубарског региона.

Као и претходних година руководилац акције је био легендарни Томислав Максимовић. Истраживачи и стручни сарадници били су смештени у средњој школи „Драгољуб Јовичић“ у Владимирцима. Нас двадесет младих из десетак градова Србије, без неког већег археолошког искуства дошли смо до веома значајног открића. Стручни сарадници су нам били Мр Димитрије Мадас из Завода за заштиту споменика Србије у Крагујевцу и Миловој Васиљевић из Народног музеја у Шапцу.

Истражено је тридесетак квадратних метара површине једног вишеслојног насеља у потезу Врачевац у атару села Меховине. Насеље је веома пространо; покривало је по-

вршину од преко десет хектара. Прецизније границе простиранија нису утврђене а према првим резултатима може се рећи да је насеље са већим или мањим интензитетом живело у различитим епохама око 7000 година.

Најстарији део насеобине везује се за период старијег каменог доба о чему сведоче само спорадични налази фрагмената керамичког посуђа из тог периода. Чини се да је процват насеља био у раном периоду бронзаног доба. Из тог периода је пронађена основа надземне грађевине, површине преко 30 м, чије је истраживање у току. Осим тога у Врачевцу се живело и у римском периоду (пред рат је пронађена велика остава

бакарног новца из трећег века наше ере), као и у средњем веку.

Поред рада на терену, организовали смо разна такмичења, диско вечери, дружење са мештанима и једнодневне излете у Сремску Митровицу, Винчу, манастир Ћелије код Ваљева,

истраживачку станицу Петница, Смедерево и Београд.

За истраживаче је приређен пријем код друга Ђорђа Јоксимовића, председника Општинског комитета Савеза комуниста Владимираца. У пријатној атмосфери се разговарало о току акције и унапређењу сарадње између обе организације и Младих истраживача у смислу пружања неопходне помоћи.

ЈУДИТ САБО — ЏУДИ

„ДУРМИТОР '89“

У СПОМЕН МАНДИ — У СПОМЕН ИДЕЈИ

Објављујемо извештај са Меморијалне акције на Дурмитору, једног од млађих ваљевских истраживача

Није могуће описати све оно што ми се врзало по глави док су ми старији чланови Друштва описивали трагичан пад Владимира Мандића Манде који се збио пре двадесетак година.

Било је заиста фасцинантно само слушати те приче и догледности из времена када маја генерација није ни угледала светло дана.

У сваком случају уложио сам велики труд да на том меморијалу дам и свој допринос, како бисмо некако у кршу и камену средили место погибје.

Иако је ова година посвећена обележавању јубилеја меморијална акција је била заиста добро осмишљена, а како је успела просудите сами.

Средином јула екипа спелолога из Ваљева отишла је на Дурмитор и тамо рекогносцирала терен, освојивши више објеката.

Они су у Тодоровом долу сачекали другу екипу из Ваљева која је дошла 24.07 како би средила место погибје Владимира Ман-

дића Манде.

Заједничким снагама спелолога и радне групе задатак је испуњен.

Два дана после радне групе стиже и екипа из Истраживачке станице Петница, са циљем да испита хемијски састав језерске воде која у себи садржи и велики део воде из глечера, као и да утврди састав воде у вечитом снегу.

28.07. на Жабљак долази и један аутобус. У њему су се налазили бивши и садашњи љубитељи клуба, који су сутрадан посетили Тодоров до и место погибје када је одржан и меморијал на коме је одата пошта несрећном другу после чега су се старији присетили својих доживљаја.

Пошто вероватно знате да они који једанпут доживе природу никада не одлазе из ње група старијих који су још увек осећају младима, освојила је 30.07 Боботов кук, највиши врх Дурмитора, при чему су на врху заменили већ попуњену књигу посетилаца.

МИРОСЛАВ ВЕЛИМИРОВИЋ

АРХЕОЛОГИЈА — ИСТОРИЈА РУДАРСТА НА КОПАОНИКУ

СРЕДЊОВЕК ОВНО РУДАРСКО СРЕДИШТЕ

„Српско средњовековно рударство — истраживање рударске топионице у Доњој Заплани.“ Више о овој акцији у следећем броју.

На основу реконструкције рудоносних старих ревираКопаника, претпрошле године, у оквиру Републичке акције, започета су истраживања рударског објекта у Доњој Заплани.

Средином прошле године обављена су сондажна ископавања на основу којих се дошло до следећих закључака:

Реч је о објекту димензија 19х10 метара, неправилног ромбоидног облика, оријентисаног у смеру исток — запад. Унутрашњост је подељена на најмање шест просторија, међусобно повезаних у једну целину.

Различита дебелина зидова нема за сада неко прецизније објашњење. Систем зидања (притесани камени блокови са оба лица и трпанцем у виду испуне са јаким кречним малтером) говори о једновременности градње и употребе.

Најважнији налаз су фантастични подаци о ливачким каналима и до сада невиђени систем провођења воде за хлађење тих усјаних канала током употребе. Дефинисана је само западна половина објекта док се источна тек наслуђује. За сада је све у домену хипотеза.

Нађени покретни материјал је релативно атипичан (грнчарија и ситни налази). Аналогни примерци грнчарије су коришћени на копаоничком простору с краја XIV и у XV веку, мада их има и из рано — турског периода.

Објекат у Доњој Заплани је само мали део копаоничког рударског ревира (Бело Брдо, Копорић, Бадањ — Саставци, Брзеће, Рудница, Лепосавић...). Са доста сигурности се може рећи да је ово почетак истраживања значајног средњовековног рударског средишта.

Стручну сарадњу су пружили Центар за археолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, са Душаном Мркобром и Институт за археологију САНУ са Борисавом Јовановићем. Велику помоћ при реализацији акције пружила је радна акција „Копаник“.

ТАМО ГДЕ ГОРЊАК ДУВА

Села око Бора су пуна усменом традицијом, као и цела Источна Србија. Мума падури шета шумама, талсона и вампира има свуда околу. Чланови „Етноклуба“ из Београда су десетак дана лутали селом и пољима не би ли их срели, послушкивали чудне звуке, меркали сваки пласт сена. Али — ништа. Ипак, прикупили су богату грађу а девојке су „похађале“ мини курс гатања у пасуљ или кукуруз.

Села и засеоци око Бора богати су усменом традицијом. Житељи овога краја највише поштују и брижљиво негују култ мртвих. Доласком у Горњане, (село источно од Бора) млади истраживачи „Етноклуба“ из Београда и учесници акције из Бора, Зајечара и Новог Сада нисмо могли ни да претпоставимо на која ћемо веровања и обичаје да налетимо. Прве приче које смо чули биле су везане за Мума падури или Шумску мајку, како смо превели са влашког језика. Сељани је описују као младу и лепу жену са неограниченим моћима прерушавања и наношења зла они-

ма који јој се обрете приликом сусрета. Најчешће се појављује ноћу у шуми или око гробља, али ми заиста нисмо имали никаква неодложна посла напољу кад се смркне. Неки су, додуше, доказивали своју храброст одлазећи на оближње гробље, али за собом нису остављали никакав траг као доказ, што је иначе обичај. Мума падури највише воли, да се како нам рекоше, прерушава у пласт сена. Често смо пешачећи по ливадама загледали да се нешто не миче и послушкивали „чудне“ звуке. Ипак, до краја акције нисмо имали среће да се сусретнемо са дотичном, а то је најтеже пало младићима.

Поред Мума падури овим крајем владају сентођери (пола човек-пола животиња), мороњи (вампири) и многа друга митска бића, како смо их назвали, мада се са њима никад не зна. Десет дана смо пешачили (само по дану) и по кућама записивали предивне бајке, и песме, шаљиве и ласцивне приче и заго-нетке, дружили смо се са гостољубивим и другим људима и пуним плућима удисали миришљави сеоски ваздух. Наравно, дружили смо се и између себе (појединци мало присније), а како нас је било са етнологије, етномузикологије и књижевности, правили смо интересантан и разноврсан програм свако вече

(јер није било потребе да излазимо по мраку, заиста).

Неке девојке су „похађале“ мини курс прорицања судбине гледањем у пасуљ или кукуруз и тврде да је систем проверен. Ако има заинтересованих адресе ових девојака познате су Редакцији.

Десет дана је брзо прошло, али смо успели да сакупимо доста материјала. Велика заслуга припада неуморној Гоци, која је неуморно, из дана у дан симултано преводила снимљени материјал на влашком. На крају акције смо окретали прасе на ражњу док није дошло вртоглавицу.

М. Вељић

ПОП И ЖЕНА

Били једном човек и жена. Женин човек оде на пут а код жене дође поп. Он је и раније долазио код ње кад јој муж није код куће. Овај пут га позвала на „плашнине“. Стиго поп, сместио се али убрзо се појави женин муж. Како је та кућа уједно била и воденица, шта ће куд ће, жена сакрије попу упрегнувши га уместо коња у долап.

Сео муж да вечера а поп окреће ли окреће. Није прошло много поп се уморио а муж на то повиче: „Шта ли је то са нашим коњем па слабо окреће сад ћу да га убијем“. Чуо то поп

па запео брже да окреће. Није прошло много па се опет уморио. „Шта ли је овом коњу, убићу га“, понови муж. Поново поп то чуо па из петних жила запео а кад је потпуно исцрпљен пао тек тад га жена кући пустила.

Ујутру кад је освануло, жена на воду пошла, па кад је попа срела поздравила га њиштећи ко коњ. Тек тад поп схватио колика је будала синоћ испао и да је жени и човеку цабе брашно самлео.

Никад више код жене није одлазио.

Казивач:
Петровић Јелица
из села Горњана

ПИШТОЉ НА КАМЕНУ

У месту званом Гавран био неки човек који је правио кућу. Камен за темељ довуче из планине. На једном камену био нацртан пиштољ (неки стари од пре 100 — 200 године).

Касније је дошао један човек са скицама и тражио је камен који је овај донео. Распита се за тог човека, нађе његову кућу и

заједно остружу и изваде камен из темеља. Оду и врате тај камен на исто место. Тачно тамо где је тај пиштољ нишанио била је планина Стол.

Отишли су тамо да копају али благо нису нашли јер је неко пре њих већ био.

Казивач:
Петар СТУПАРЕВИЋ
из Горњана

ВОДЕНИЦА ЗА ДУКАТЕ

Испод Стола има мали поточић. Сваке године вода избацује по неколико дукага (највише у пролеће када се топи снег). Дође неки човек и сагради на том месту воденицу и сад стално купи дукате.

Казивач: Зоран ПРВУЛОВИЋ
из Горњана

ВЕРОВАЊА О ЗЛАТУ

- Верује се да постоји чисто и проклето злато.
- За проклето злато се верује да је закопано с клетвом и да се клетва може испуити на деци, унуцима и имању онога који злато нађе.
- Док се копа злато не сме да се прича, да се пуши и да се пије.
- Човек који пође да копа благо треба да буде чист и обријан.
- У копање злата не ваља да човек иде сам.
- Кад се у планини види ватра велика као пласт сена која се час пали, час гаси, то је знак да на том месту има закопаног злата.
- У копање злата треба поћи пре свитања а још боље ако тада пада неки светац.
- Кад се на то место дође у пепео треба забести нож (ако је ватра угашена) да злато не би кроз земљу побегло.
- Кад се дође на место где је горела ватра ако се у пепелу примети траг неке животиње та животиња се мора жртвовати да би се злато могло наћи.
- Ако ватра гори капу с главе у пламен треба баци-ти да би злато на свом месту остало.
- Док се копа злато човеку се разне животиње приказују: вук, медвед, лисица, змија. Кад се прикаже медвед то је знак да ће се пронаћи најбоље паре. Јави ли се змија то је знак да је опасно даље копати злато јер се верује да човек може да полуди.
- Пронађено злато не ваља поново закопати већ га је боље разделити.

МОЈА ЗАПАЖАЊА О ПОДИЗАЊУ И РАЗВОЈУ ТОПЛИЧКОГ УСТАНКА

Рођен сам 1901. године у Стубли, бив. ср. Јабланички. Током 1903. године моји родитељи су се преселили из Тубле у село Бериње, у близини Прокупља, и ту сам одрастао. Моја запажања о Топличком устанку 1917. године као учесника.

Приликом окупљања и организације људи за четнике, ради дизања Топличког устанка 1917. године. Устанак је почео доласком Косте Миловановића — Пећанца, са Солунског фронта, као изасланика изабеглицке српске владе у Солуну. Пећанац је дошао са Солунског фронта авионом. Авион се спустио, како се онда причало, на ливаде зване Власе, крај Радан планине, према Топлици. По своме доласку у Топлицу, Пећанац је започео да врши организацију, у првом реду од оних људи из топличких села, који су се прикривали по шумама од Бугара.

Када је формирао добру четничку организацију, од поузданих људи, пошто је са ливада Власе, преко шума према Топлици и Прокупљу. Преко села Јабучева, Белог Камена, дошао је у село Бучинце са својим устаницима. Из села Бучинца довео их је Вуле Велимировић из Бучинца, код мене, на Поде, пред кућу Јована Рогановића, у близини планине Пасјаче. На ливади пасе и лупање на спољним вратима Вула Велимировића ја сам изашао из собе, отворио врата и поздравио се са Вулом. Овом приликом сам на ливади видео већу групу људи, са коњима и барјацима. На моје питање који су оно ојдун Вуле ми је рекао да су то четници са Костом Пећанцем и Костом Војиновићем, који су дошли да организују устанак народа у борби против Бугара. Вуле ми је том приликом рекао да треба да

иду за Бериње али да не знају пут па су мене позвали да им послужим као водич обзиром да сам из Бериља и да овај пут добро познајем. Како је била јака зима и велики снег, ја сам рекао да не могу да идем по таквом великом снегу. Одговорили су ми, да ће они да газе — прте снег, а ја само да им показујем

правац пута, да не би залутали на другој страни. Ја сам потом одмах пошао са њима и довео их у Бериље у кући Јована Андрића из Бериља, мог непосредног комшије, и то је било негде око пола ноћи, па сам тако потом и ја, јако загрејан, постао учесник Топличког устанка. Пећанац је са својим штабом и групом четника преноћио у овој кући, и ту остао све до сутрадан до подне. Разуме се ту су вечерали и ручали па ми је поред осталог остало у сећању, када су их жене и девојке, служиле — послуживале водом, шећером и кафом, оне би увек понудиле и послужиле, прво Косту Пећанца — међутим он би им руком показао да прво послуже Косту Војиновића који му је за сво време седео са десне стране, и свакако да је ово Пећанац чинио из бојазни да не буде отрован. Ради оваквог поступка Пећанца, присутни су схватили, да је то у ствари регент Александар, а слично се и облачио и много му је по спољашности и лично. По моме мишљењу, колико сам то онда запазио Војиновић је имао око 35 година старости. Поред Пећанца Војиновића и Јована Радовића, професора, најзначајнији су били Раде Влаховић, Мирко Добричанин и Аца Пипер. Сутрадан око подне, пошли су из Бериља шумама, изнад села Влахова, Лукомира и даље преко села Коњарника за село Обиљевац, бив. срез Добрички.

У Обиљевцу, Коста Војиновић, са својим једномишљеницима, захтевао је катерогички, да се дигне оружани устанак, како се то онда говорило. Међутим, Коста Пећанац са својим присталицама и једномишљеницима, није се слагао са Костом Војиновићем и његовим захтевом, јер је сматрао да би то било погрешно и преурањено те да се не би постигао жељени циљ. Али и поред оваквог става и мишљења Косте Пећанца, устанак је дигнут и оружана борба започела преко села Житног Потока, Куршумлије, Прокупља и шире. И главни вође устанка и оружане борбе били су Коста Пећанац и Коста Војиновић, као и Јован Радовић, са штабом покрета, чији је

секретар био Братимир Милачић из Беле Воде. Коста Пећанац је још увек тада имао главну реч. У међувремену на ком месту и где не знам, решено је да се за шира подручја именују војводе и то: за Јабланицу капетан Милинко Влаховић, отац пок. Вељка Влаховића, за Јастребац Ратко Шмигић и Раде Влаховић према Крушевцу, са Бошком Влаховићем, као политич. саветником. Пећанац се тада налазио у Топлици и штаб му је био негде у околини села Барлова. У међувремену тих дана, одређени су и четовође за ужа подручја Топлице, људи из тих дана, одређени су и четовође за ужа подручја Топлице, људи из Топлице и то: за Пасјачу, Јов. Ливаде, Бели Камен и Јабучево Машан Стојковић, за Бучинце, Балчак, Добротић и даље Бошко Чупић из Балчака. За Бериље, Растваницу, Влахово, Лукомир, Речицу и даље Алекса Андрић из Бериља, а за Рачу и Косаоницу Ника Куштримовић, са испробаним борцем Јеротијем Ђенадићем. Потом је почела оружана борба у читавој Топлици и шире под руководством Косте Пећанца и Косте Војиновића.

Народ у Топлици, мало је знао о Кости Војиновићу до Топличког устанка, више се о њему знало у Косаоници по причању. У Топличком устанку знам да су биле три девојке и то: Даница Мрдељић из Доброг Дола, Кристиња Перуновић из Растванице а она трећа не знам како се звала — заборавио сам јој име. За време оружане борбе у току Топличког устанка, Бугари су стално јурили и тражили Косту Пећанца, али га нису могли никада пронаћи. Пећанац је био врло вешт и исухан борац, тих, сталожан, али када устреба и јако строг. Иначе врло лукав и увек спреман да намести противника, да му вешто и неприметно подвали. Док је Коста Војиновић, био сушта супротност К. Пећанца. Отворен, брз и свестрано храбар, борећи се храбро за слободу и ослобођење од окупатора, као рањен прикрио се у једној селској воденици у атару села Гргура, и када је био опкољен од стране Бугара, извршио је

самоубиство у тој воденици, да не би пао жив у руке Бугарима. Ради његове херојске борбе, у циљу ослобађања од окупатора

у првом светском рату народ Топлице подигао му је споменик у Прокупљу и селу Гргуру, који и данас постоје. Ја се врло добро сећам да су старији људи онда говорили да је Војиновић пореклом из Вучитрна са Косова.

Поред свих настојања онда, Бугарима није пошло за руком, да ухвате Косту Пећанца, и ако је он онда био развио свестрану борбу са свију страна према Прокупљу па су због тога Бугари преко свога капетана Долапчева, захтевали да се у интересу народа, реда и мира, предаду сви локални четовође, гарантујући им живот и слободу. Четовође нису овај њихов захтев прихватиле. Том приликом предао се само Бошко Чупић који је убрзо интерниран за Бугарску и тамо је умро, док су остали остали у шуме и тако са чекали живи слободу — осамнаесте године мислим.

Моје учешће у Топличком устанку и рад у организацији четника, признат ми је за пензију, у трајању од две године дана, од стране надлежних органа Народне власти. За време устанка имао сам надимак Шврћа јер ме је тако звао Пећанац, па и остали поред њега, изузев најпознатијих другова, Комисија који су ме звали по имену.

Ратна одисеја Драгутина С. Секулића пензионера из Прокупља подсећала би на неки узбудљиви живот роман ратног времена.

Он је у међувремену три пута гледао смрти у очи и сва три пута избегао стрељање па би се могло рећи, да је имао три животна века и да сада живи четврти што је редак случај, обзиром на све оно што је преживео између два светска рата.

Народ хоће а истина смије душманима на нас да побије

2. фебруар 1981. године
у Прокупљу

Драгутин, С. СЕКУЛИЋ,
пен. из Прокупља

ТОПЛИЧКИ УСТАНАК

„Топлички устанак у народном усменом стваралаштву“ је назив истраживања из области историје и етнологије, које је замишљено као вишегодишње, да би 1922. године дало свој допринос обележавању 75 година овог устанка.

Творац програма је студент — постдипломац на групи за историју Филозофског факултета у Београду, и сарадник Историјског института Српске академије наука и уметности, Божица Младеновић.

Прошле године је истраживано на територији Прокупља а ове године у Медвеђи и Лебанима. Резултати истраживања ће бити публиковани у посебној монографији о 1922. години.

ПОВРАТАК У ПРОШЛОСТ

Овог лета је настављен рад на пројекту „Топлички устанак у народном усменом стваралаштву“. Планирано је да се за двадесет дана на терену обраде општине Медвеђа и Лебана. Због лоших међуљудских односа акција је завршена десет дана раније и обрађена је само Медвеђа.

Топлички устанак, један од значајних догађаја из наше прошлости, окупио је од 10. до 20. јула десетак младих истраживача у Сијеринској бањи. Они су интервјуисали учеснике и савременике устанка како би уобличио слику о том крвавом догађају из 1917. године.

Млади истраживачи воде велику битку са временом, јер свакодневно умиру људи који су нам могли пружити драгоцене информације. Сведочанства која су забележили и тако отргли од заборава, уводе нас у ред цивилизованих народа којима прошлост није мање значајна од садашњости а без које би будућност била празна.

Један од таквих догађаја који немамо право да заборавимо описао је седамдесетдеветого-

дишњи Драго Кулић из села Гајтан. Он се са својом седамнаесточланом породицом марта 1917. године склонио испред бугарског погрома. Стравична је била казна за неколико дана слободе. Паљено је и убијано све нашта су бугарски војници наишли. На њиховом путу се наша и породица Кулић. Све чланове породице су истерали из куће и одвели на стрељање. Увече су сељаци живог пронашли само њега прекривеног телима мајке и сестре.

Оваква потресна сведочанства о свођењу огромних породица на понеког члана који би и сам једва преживљавао на зграштуру свог дома, млади истраживачи бележе да би их сачували за будућност.

Татијана Недин

РУСКИ ПОРУЧНИК

Објављујемо сећање Драгутина Јовановића из Лебана и запажања о подизању Топличког устанка Драгутина С. Секулића из Прокупља. У наредним бројевима ћемо објавити још понешто од прикупљеног материјала о Топличком устанку.

1917. године

У српском устанку 1916 — 1917. године учествује Михајло Владимиров, руски поручник у јабланичком Топличком устанку. Михајло је носио руску официјерску униформу, коју му је мој брат од стрица Чедомир Јовановић прекрајао. Угушењу устанка 1917. године од стране бугарске окупационе војске, Михајло се није радовао већ као устаник заједно са капетаном Биговићем имали су скривалицу у планини Радан, између села Власова, Богојевца и средњег Статовца.

Њихова веза био је Михајло Раонић из села средњег Статовца, који их је издао Бугарима у Житном потоку, те су их Бугари ликвидирали 1917. године.

Владимира сам као дете добро упамтио док му је мој брат прекрајао одело. Од њега сам добио руску кошторму, коју сам сачувао. Она је израђена 1900. године.

Због издаје устанка Михајло Раонић је стрељан.

Драгутин ЈОВАНОВИЋ
из Лебана

АВАНТУРА

Недавно, уредник листа и ја чули смо се телефоном и, између осталог, договорили да за вас спремим једну авантуру — пратићемо рад МИВ овог акцијашког лета. Њихови програми се протежу током читаве календарске године и пошто нису ограничени на пар врелих летњих месеци најбоље би било да прелетимо неколико пројеката. А када прођу ове врућине, и док будемо сређивали утиске, ја ћу опет бити ту да сумирамо резултате. Да би сте се уживели у ове сегменте научноистраживачких пројеката ПК МИВ треба вам пустолован и флексибилан дух, пар минута да ово прочитате и можда решите да на неком од ових поља искушате своју срећу. Авантура почиње.

Војводина, део Панонске низије, са бескрајним њивама уоквирена сточарским фармама. Ако је са те стране посматрамо оправдан је велики број програма посвећен пољопривреди. Има их шест, а ми ћемо се позабавити са:

2. Праћење садржаја нитрата у млеку и сточној храни. Сточна фарма. Дубоко удахните па да пратимо садржај минералног азота у храни и ђубривима. Због чега је ово тако важно? Пошто је стомак изнад свега, почећемо са храном. За правилан раст и развој организма неопходан је азот у одређеним количинама. Али... довољна је мало

већа количина и канцерогена обољења су ту. Блокирање хемоглобина и недостатак кисеоника у организму следе убрзо. Са друге стране медаље, степен искоришћености ђубрива у односу на утрошену енергију приликом његовог добијања је низак. МИВ покушавају да разреше овај „гордијев чвор“.

2. Производно-економски резултати на заливним системима Војводине — претходни програм се реализује у румској општини, а ми на оригиналан начин обилазимо ову покрајину — следећи заливне системе на целој њеној територији. Друштво су нам дип. инг. машинства, дипл. инг. агрономије, 4 студента и 4 ученика средње школе. Оцењујемо производне и економске резултате такве производње. Ношени водом стижемо пред другу слику:

Меланхолију бескрајне равнице квари Вршачко брдо и Фрушка Гора. Посебно, Фрушка Гора. Национални парк суочава се са сушењем основних врста дендо-флоре и аеро-загађивачима. Велика је потрага и за локалитетима за узгој високе дивљачи системом електро-статичких ограда. Дубоко удишемо свеж ваздух, уживамо у зеленилу и крећемо на мало дуже путовање до...

Обедска бара. НИДСБ „Јосип Панчић“ је испитивао овај екосистем у задње две године 12 пута, посебно живи цвет и узроке

У Пољској јесте занимљиво, али не можемо рећи да је код нас досадно. Узбудљиво је у Енглеској, у Италији, у Шпанији, али није тачно да и код нас нема шта да се види и да се чује. Уопштено, ми спадамо међу занимљивије земље у Европи.

Д. Радовић

његовог пропадања. Сврставамо се у ботаничку, етнолошку, емитолошку, херпато-лошку, мамолошку и миколошку секцију. Дајемо свој допринос раду и селимо се у

Институт за ратарство и повртарство Пољопривредног факултета у Новом Саду. Заједно са МИВ утврђујемо плодност земљишта Сомбора, Бача и Пећинаца. Четири фазе: теоријско упознавање са проблемом, практичан рад, лабораторијско испитивање и анализа добијених резултата.

Неки од нас су се родили касније или у време sexualne револуције 60-тих. И овако и онако, сувише смо били „зелени“ да би се озбиљније њом бавили. Данас је ова проблематика актуелна у једном другом виду. Испитују се sexualni поремећаји код студената I и III године медицинског и машинског факултета у Новом Саду — 500 студената и њихова sexualna знања и понашања, сметње у sexualnom функционисању итд.

Од укупно 28 програма, носеве смо заболели у пар њих. Како свака авантура има свој почетак и крај, и пошто сам вам обећала да ће вам одузети пар минута не очајавајте. За неколико месеци авантуру настављамо. Потрудићу се да гост МИ-а буде неко из ПК МИВ. Дотле, поздрав и добри ДУШКО Радовић:

Није важно да ли неко ради или не ради. Важан је једино резултат.

САЊА БОШКОВИЋ

КОСОВО

ЕКОЛОЗИ У КАЊОНУ МИРУШЕ

Млади истраживачи Косова су, овог лета, планирали да се детаљније упознају са флором и фауном кањона Мируше и измере основне еколошке факторе: интензитет светлости, сунчеву радијацију, релативну влажност и температуру ваздуха.

Досадашња истраживања овог кањона била су, углавном, геоморфолошког, хидролошког и туристичког карактера. Зато би ова еколошка акција, са биолошким и фармакогнозијским истраживањима имала посебан значај.

Стручну сарадњу би пружили професори и сарадници Природно-математичког факултета, Одсека за биологију у Приштини, на челу са др Есатом Даутијем.

Организатори су рачунали на финансијску помоћ Републичке конференције Младих истраживача Србије, која је изостала. Ако се, накнадно, буде постигао договор и наћу се средства, акција ће бити одржана најесен.

БАСРИ ПИРЕВА

ВИШЕ ЛОКАЛНИХ АКЦИЈА

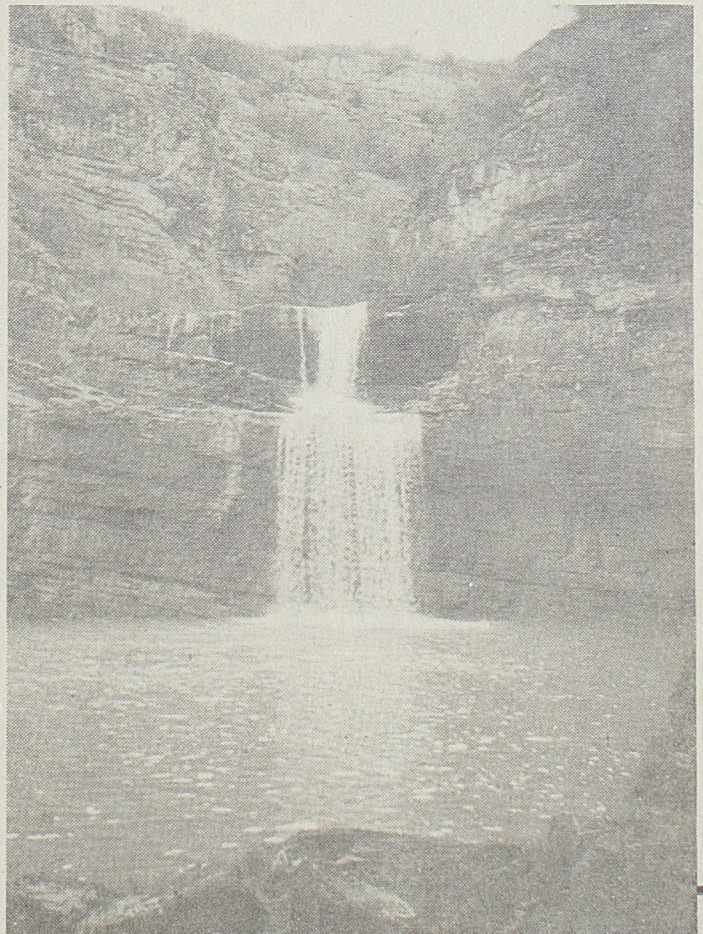
Млади истраживачи Косова нису, овог лета, имали своју велику еколошку акцију у кањону Мируше. Нису имали пара.

Зато су, почетком маја имали више краћих акција у Баковици: медицинску — испитивање распрострањености ендемског хепатитиса (жутице), архитектонску, хемијску — пенолошка истраживања у радној организацији „Ереника“ и еколошку — испитивање флоре и фауне планине Паштрик.

У јуну су медицинари радили на вишегодишњем пројекту испитивања распрострањености струме (гушавости) у Пећи. Најесен ће исто истраживање спровести у Гњилану и Лепосавићу.

Прва половина августа је била посвећена хидролошкој акцији испитивања квалитета бунарске воде у Пећи (која је један од главних извора болести).

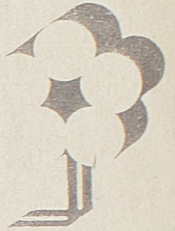
БАСРИ ПИРЕВА

ЗАКЉУЧЦИ

Истраживачка станица Петница, 25 — 27. мај 1989. ГОДИНЕ

Судионици Саветовања констатовали су велико богатство садржаја, облика и метода рада са надаренима у подручју науке и технологије — од аутентичних активности и програма у школама и другим организацијама, преко дугогодишњих активности друштвених организација које се тиме претежно баве (Млади истраживачи, Покрет „Науку младима“, Клубови Младих техничара и др.) до републичких докумената о систематској бризи за даровите.

Судионици су расправљали о различитим аспектима идентификације даровитих, али су се сложили да тај проблем заслужује да се о њему поведе посебна расправа.

1
На основу приказаних могућности и активности које се проводе у Југославији, судионици овога Саветовања предлажу успостављање посебног југословенског пројекта о изградњи система бриге о даровитима. Пројекат би се састојао из два дела који би се од идеје до

формулације требала припремити до краја септембра 1989. године. То су следећи подпројекти:

1. Истраживање едукативних аспеката рада са даровитима.

2. Изградња информацијског система о свим релевантним питањима за рад са даровитима.

У том смислу, судионици Саветовања предлажу да се за први део пројекта задужи доц. др Ана Мајуреџ-Секулић са Филозофског факултета у Загребу, а да се други део пројекта повери Истраживачкој станици Петница, с тим што би се реализација посла обезбедила у оквиру пројекта Система научно-технолошких информација Југославије. Стручна надзорна и консултативна тела и друге вањске сараднике ће именовати носиоци ова два дела пројекта.

Када основне идеје и текст пројекта буду завршени, координатори ће позвати на јавну расправу судионике овога Саветовања и друге потребне рецензенте, те ће након тога бити донесена одлука о следећој

фази реализације пројекта.

За пројекат се предлажу као финансијери Конференција Савеза социјалистичке омладине Југославије и Савез заједница науке Југославије.

2
Судионици Саветовања прихватили су информацију о покретању поступка за формирање Југословенског друштва за подршку даровитима, те су дали налог иницијаторима да израде предлог потребних докумената и да преиспитају могућност да се Друштво оснује преко Савезне конференције ССРНЈ. Предлаже се организаторима Саветовања да са своје стране подрже ову иницијативу.

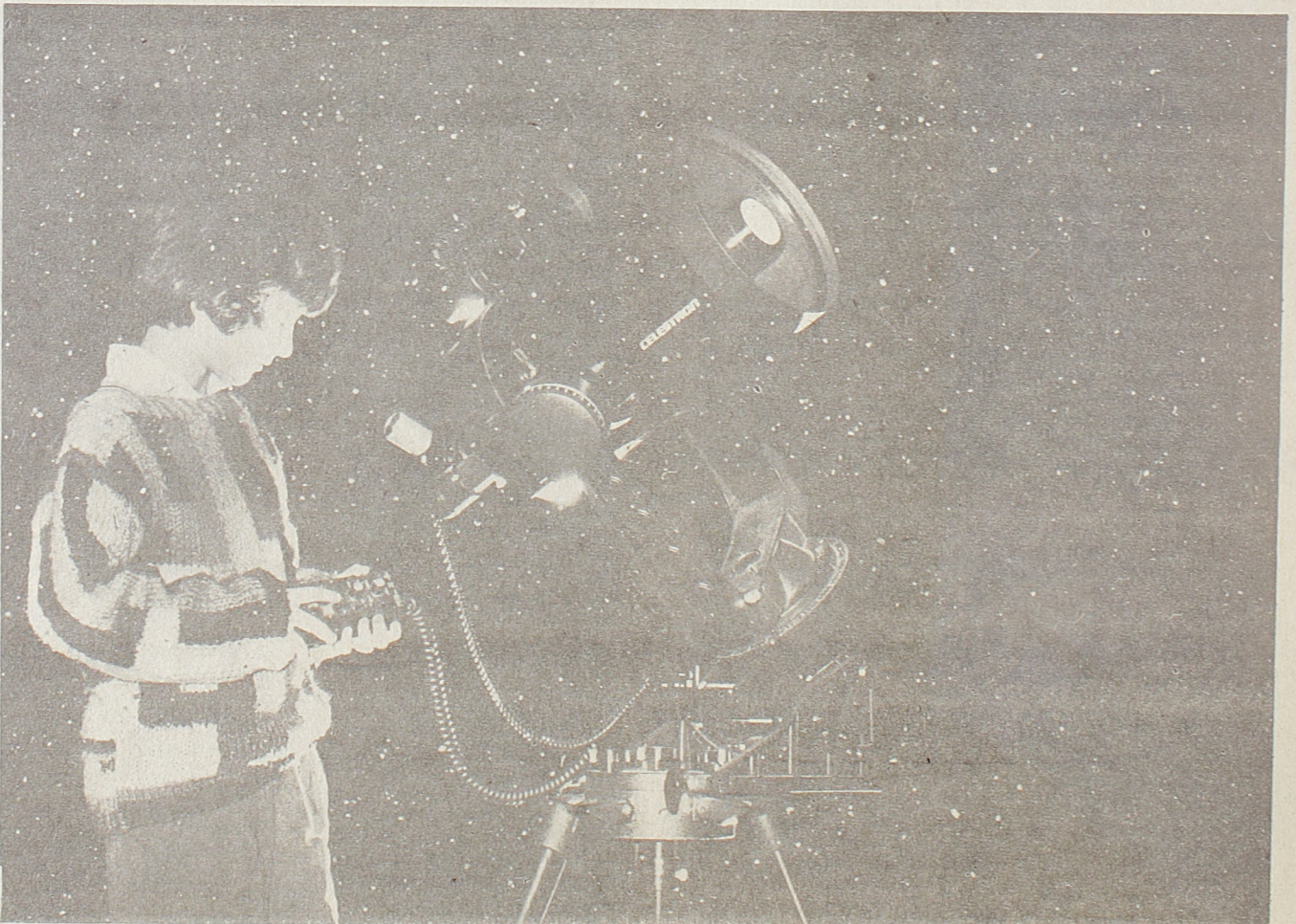
3
Судионици Саветовања су закључили да је неопходно иницијирати формирање Југословенског фонда за бригу о даровитима где би се прикупљала средства за различите облике рада са даровитима на нивоу Југославије, као и друге активности неопходне за вођење целовите активности у овој области. На Саветовању је предложено да се средства Фонда прио-

ритетно користе за вођење југословенских акција на развоју система бриге о даровитима, за међународне активности у овој области, као и за непосредну помоћ и подстицај даровитим младим људима где се процени да је то од општејугословенског интереса или где то није могуће постићи на локалном нивоу. Послове на формирању Фонда било би најбоље да води Конференција ССО Југославије.

Судионици Саветовања су експертни скуп који ће се према динамици развоја југословенског система рада са даровитима мењати и допуњавати новим стручњацима и представљаће тело док се не успостави Југословенско друштво за подршку даровитима.

Следећи састанак стручњака за подстицање развоја даровитих требало би да се одржи пре краја текуће године, што ће судионици и организатори овога Саветовања дозворити на темељу динамике израде потребних докумената.

У Петници, 27. маја 1989. године

ИНТЕРВЈУ СА ГОСТИМА ИЗ СССР

На археолошкој акцији у Владимирцима била су и три Украјинца: Сергеј, Андреј и Лариса. У разговору са нашом сарадницом Лариса је изјавила да ће „дуго у себи чувати успомену на прекрасне дане“. И МИ

Наши драги гости на овој акцији су магистар археологије и студент историје Кијевског Државног Универзитета. О организацији и циљевима акције говорио је мр Сергеј Павлович Пушко (29 г.), асистент на катедри за археологију Историјског факултета:

● Циљ истраживачке акције је истраживање насеља на територији Владимираца, проучавање методологије рада археолошких ископавања, као и дружење са младим истраживачима. Још један разлог за наш боравак овде је практично спровођење вежби студената Кијевског Државног Универзитета и обилазак културно историјских места у овом делу Србије. По повратку кући, студенти ће упознати своје колеге професоре и студенте са методологијом археолошких ископавања, специфичностима ископаних насеља, што може користити као упутство за даљи рад. Мој лични циљ је проширење контаката са студентима археологије, као и успостављање договора о будућој сарадњи са Одсеком за археологију Филозофског факултета у Београду. У циљу даље сарадње, желео бих да упознам водеће археологе у Србији. Мислим да је програм истраживачке акције испуњен. Захваљујем на помоћи мр Димитрију Мадасу и Миливоју Васиљевићу, као и ССО Владимирци.

Андреј Моргун је студент географије истог Универзитета али јако воли археологију, доста је слушао о Југославији и — одлучио да се пријави за акцију.

● Дочекали су нас овде веома весели и дружељубиви домаћини. Заједно са њима, обишли смо нека околна места и главни град СФРЈ. Све ми се овде допада. Мислим, тј. сигуран сам да су овакве акције веома корисне јер још више повезују младе из разних земаља. Надам се да ћу још неки пут доћи у вашу дивну земљу.

Са симпатичним момцима допутовала је и једна (али вредна) девојка, студент треће године археологије, вечно насмејана и спремна на сарадњу Лариса Виталевна Позепа (19 г.). Ево шта она мисли:

● Поносна сам што могу да учествујем на археолошкој акцији у Југославији, између осталог и због тога што радећи у непознатој земљи увећавам своје знање. Посебно ме радује гостопримство Југословена. Пажња и радост с којом сте нас примили не може се проценити. Сигурна сам да ћу дуго чувати у себи успомену на прекрасне дане проведене у Владимирцима.

ВИОЛЕТА БЈЕЛЕТИЋ — ВИКИ

„ПОЛИТИКИН ШКОЛСКИ ЧАС“

ОВО ЈЕ ПОЗИВ

Школска година само што није почела а са њом и четрнаести по реду „Политикин школски час“. Овој значајној акцији придружиће се и организација Младих истраживача Србије.

Награђени ученици са прошлогодишњег „Школског часа“ боравили су на истраживачким акцијама. Очекујемо да се јаве и пренесу своје утиске.

Један од циљева акције је и афирмација рада и стваралаштва младих и њихових васпитача. Позивамо ученике основних и средњих школа, као и остале младе истраживаче из клубова и друштава широм Југославије да се укључе у акцију. Такође би нам било драго да повремено добијамо извештаје од вас о раду школских секција, клубова и друштава истраживача. То не морају бити бог — зна — какви резултати и активности. Важан нам је ваш свакодневни рад, који ће, можда, ваше другове подстаћи на активност и евентуалну сарадњу.

„МИ“ излази двомесечно, следећи број се закључује 15. октобра а адреса и телефони су на последњој страни у *impresumu*.

УРЕДНИК „МИ“-а

САВЕЗ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ОМЛАДИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ГРАДСКА КОНФЕРЕНЦИЈА ССОХ ЗАГРЕБ

за додељивање Награде „7 секретара СКОЈ-а“ 1989.г. НАТЈЕЧАЈ:

- књижевност
- ликовну умјетност
- гласбену умјетност
- казалишну и филмску умјетност
- новинарство и публицистику
- знанствено истраживачку дјелатност
- спорт

— специјална награда за екологију

Право пријаве имају ствараоци сами или их могу предложити појединци и организације.

Радове с целокупном документацијом и подацима о аутору треба доставити закључно до 10. рујна 1989. године. Могућа је и видео презентација.

Радове који не буду стигли у наведеном року нећемо узимати у обзир да додјелу Награде.

По завршеном натјечају радови се враћају.

Приједлози за Награду достављају се на адресу: Градска конференција Савеза социјалистичке омладине Хрватске — Загреб 41000 ЗАГРЕБ, Гајева 45/III. С знаком за Награду „7 секретара СКОЈ-а“

Додатне информације могу се добити на телефон број: (041) 431-603, 431-658.

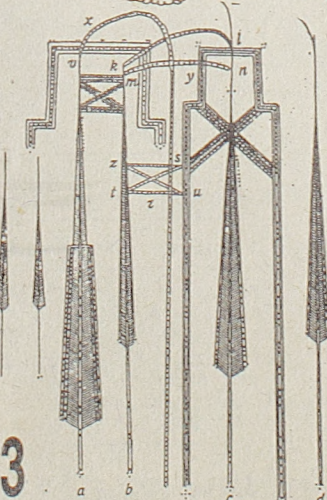

ПИСМО И ЊЕГОВА ИСТОРИЈА

Најразвијенији систем мнемотехничких ознака остварен је у оквиру цивилизације Инка, који нису познавали ниједан сложенији систем писма (сл. 2). Кипи се састоји од дебелог главног ужета које се држи у хоризонталном положају и за које су закачене кратке узице — њих неколико десетина, чак и преко стотине — међусобно различите по дужини, начину уплитања и боји. Велики број варијација у погледу боје, положаја и изгледа ових узица и врста, број и положај чворова на њима коришћен је за бележење података. Углавном се радило о списковима становништва, са свим важним подацима, и о статистичкој евиденцији о домаћим животињама, пољопривредној производњи и сл. Понекад је кипи могао бити коришћен и као помоћ при рецитовању предања, историјских балада и генеолошких епова, али је тако нешто могао прочитати само онај који га је и направио, или ако је у потпуности упознат са материјом вербалним путем.

Пиктографске поруке могу се састојати из једног, сложеног цртежа чији поједини делови осликавају њене делове, или из низа слика, као неке врсте стрипа без речи. Први случај представљен је на сл. 3 — љубавно писмо јукагирске девојке (сибирски народ) упућено Русу

„Не знати шта се догађало пре нас значи бити увек дете. Јер шта вреди људски живот ако није проткан прошлим збивањима која бележи писања историја?“

Марко Тулије Цицерон

„Писање није ништа друго до различито име за разговор“.

Лоренс Стерн

кога је волела. Фигура „ц“ представља њу, саму у свом дому, док су јој мисли упућене ка њему („б“) што се види из линије l-o која се завршава облачањем. Љубав која је постојала између њих (линије z-s и t-u) прекинула је рускиња „а“ с широком сукњом (линија v-x) која је ушла у везу са Русом (v-k) и њих двоје планирају да заснују

домороцима пријатељство и потврђивала постојање једног закона за све прекршитеље — били они црне или беле боје коже. Права синтетичка писма представљају већ развијене системе способне да пренесу и много сложеније информације од управо наведених. Најчувенија оваква писма су ацтечко и мајанско. Мада она изражавају

заједнички дом (њихова колиба је назначена само у горњем делу) и да имају децу (два мала „кишобрана“ с леве стране). Смисао поруке је: „Ти одлазиш, заљубио си се у Рускињу која ће те одвојити од мене и родити ти децу, док ћу ја и даље мислити на тебе, као што један човек („д“) мисли и тугује за мном.“ Други случај је представљен на сл. 4. Ради се о прокламацији, коју је 1816. године донео гувернер Тасманије Дејви и која је свечано обећавала

смисао и нису одраз лингвистичких форми, познају прве почетке фонетизације који се ипак врло ретко јављају, углавном за писање властитих имена. При том се користи систем ребуса — нпр. ацтечко географско име Quauhnauc бележи се знацима quauh — дрво, и naua-tl — говор. На сличан начин су на сл. 5 написана имена четири ацтечка племена (четири фигуре с леве стране) — помоћу знакова изнад њихових глава. Цео одломак представља епизоду из

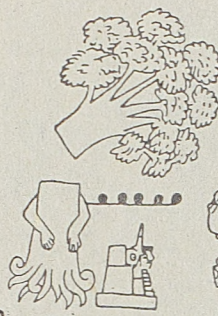

митске историје Ацтека и њихових сеоба. Сцена приказује долазак ацтечких племена у место Tamoanchan (означено сломљеним дрветом и олтаром) где са осам сродних племена (чија „имена“ су у горњем десном углу) обављају верске церемоније (људске фигуре с десне стране) по ноћи (слика неба са звездама изнад имена осам племена), док њихове поглавице (два људска лика испод имена осам племена) расправљају о одласку и раздвајању два народа (отисци ногу). Јасно је да и поред све сложености ово писмо ипак има прилично ограничену употребну вредност. И заиста, оно је коришћено само за историјске забелешке и нотирање математичког и астрономског система.

Следећи корак — фонетизација — води директно ка првим потпуним писмима прелазног карактера. Међутим постоје и случајеви да су нека писма познавала тај корак а да га ипак нису у потпуности прихватила, услед чега су остала напотпуна у смислу да не представљају у потпуности графички израз говорног језика и да су у већој мери задржала пиктограме симболичког карактера, попут ацтечког писма. Пример за то је писмо народа Мосо (сл. 6) који настанује северозападни део кинеске провинције Јунпап и по језику је сродан Тибетанцима. О настанку овог писма и односима с другим писмима ништа није познато. Оно нема ничег заједничког с кинеским карактерима. Било је коришћено искључиво за верске сврхе, тако да никад није стекло ширу примену. Састоји се од знакова различитог карактера — и пиктограма и геометријских симбола и идеограма и фонограма типа ребуса. Пишу се само речи које су неопходне за разумевање текста, док се везници, предлози и граматичке форме не бележе већ их читалац мора сам убацити.

Идеографско слоговна писма прелазног карактера (прелазног зато што још увек сви знаци не бележе само гласовни говор) представљају прва права писма и на њима је заснован сав потоњи развој писма. Она поседују способност да у потпуности пренесу садржај информације, ма колико она била сложена, исто као било који природни људски језик. Познато је седам оваквих писама. Три су за сада недешифрована — прото-еламитско, прото-индијско и критско линеарно писмо А. Да би се једно писмо овог типа прочитало, неопходно је познавати језик записа. Постоји више теорија о језику носилаца Минојске цивилизације, али ниједна од њих није доказана, нити је остварен значајнији напредак у погледу линеарног писма А, упркос дешифровању линеарног писма Б коришћеног за писање архаичне варијанте старогрчког

5

језика. Прото-индијски натписи представљају још већи проблем: научници сматрају да су по свој прилици писани неким од језика прастановника Индије — Дравида, али који би то језик тачно био и у којој мери се могао променити у току 3.500 година, немогуће је одговорити. При том ниједан запис није дужи од двадесетак знакова, а у просеку имају их свега 4-5, што знатно отежава ствар. У случају еламитског, језик је донекле — мада слабо — познат захваљујући натписима из касније епохе када је за његово бележење коришћено месопотамско клинасто писмо. Сви очувани прото-еламитски натписи су економског карактера и представљају различите инвентарске листе. Од неколико стотина знакова тек неких стотинак се може прочитати. Са сигурношћу су интерпретирани само бројни знаци на основу којих је установљено постојање децималног система.

Једино идеографско-слоговно писмо које је и данас у употреби је кинеско. Оно се у току више од 3.500 година дуге историје изменило само у спољашњем изгледу, док је у суштини остало исто. Од свих писама кинеско је најближе ономе што се назива логографија (од старогрч. logos (реч) — систему писања у коме сваки графички знак одговара једној речи. За то постоје два важна разлога: класичан кинески језик био је готово искључиво моносилабички језик, тј. огромна већина речи састојала се само из једног слога. С друге стране, кинески језик има огроман број хомонима, много већи од било ког европског језика, тако да сваки слог — нпр. та — има неколико десетина различитих значења. Разлика између њих се у говору прави или различитим наглашавањем дотичног слога, или његовом употребом, тј. положајем у реченици, а у писаном језику постојањем различитих словних знакова за сваки хомоним. То значи да сваки кинески карактер представља одређени слог који има смисао. Вишесложне речи, које преовлађују у савременом језику пишу се помоћу онолико карактера колико имају слогова, али се

Рисуначные знаки

солнце

луна

мушчина

женщина

гора

поље

Звукозаменяющие знаки

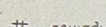

(1 дерево ssi)
2 ssi znatъ

(1 мощь) 2 nsher 3 ssa (в именах)

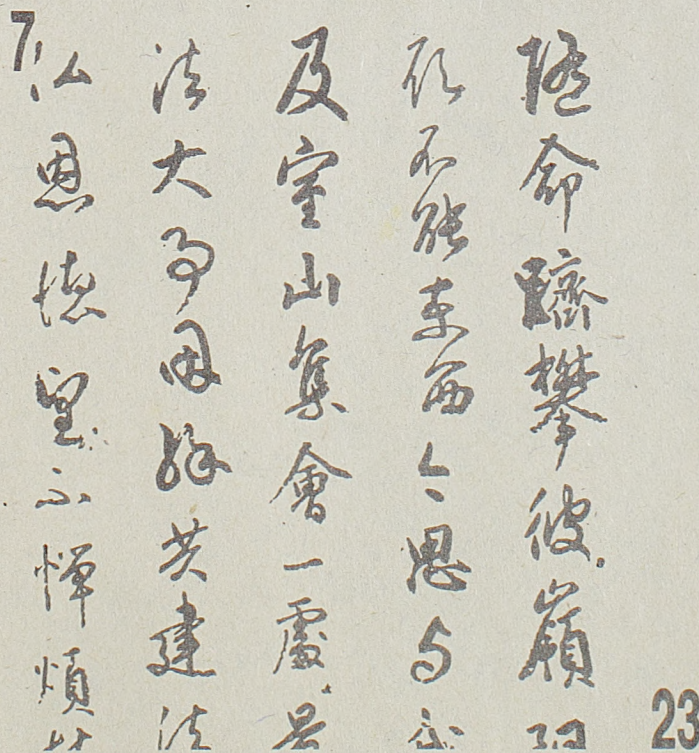
Геометрические символы

6

при том увек морају употребити одређени карактери за одређену реч, и у том погледу нема произвољности. Овакав систем довео је до скоро неконтролисаног повећавања броја кинеских знакова, тако да их има више него знакова у свим осталим писмима заједно. Велики речници имају преко 60 000 хиљада карактера. У обичном животу једног интелектуалца довољно је познавати њих 6-7 000, али и то представља велики задатак за учење и захтева године напорног рада. Пиктографски карактер који је кинеско писмо — а посебно поједини његови елементи — задржало до данас довео је до настанка типично кинеске уметности — калиграфије (сл. 7).

Сва три дешифрована идеографско-слоговна писма Блиског истока су по својој унутрашњој структури јако слична. Она се састоје од три основне категорије знакова: логограма, фонограма и детерминатива. Логограми су знаци за поједине речи, фонограми се користе да укажу на фонетску вредност (а не на значење), а детерминативи одређују категорију у коју спада одређена реч и омогућују њено разликовање од хомонима или речи које слично звуче будући да понекад бележење изговора није било сасвим прецизно. На пр. реч Аššur праћена идеограмом „бог“ означавала је врховно асирско божанство, а праћена ознаком за „град“ — истоимени град.

23

Лист Младих истраживача Србије наставља традицију листа „Истраживач“, гласила Друштва истраживача „Владимир Мандић Манда“ из Ваљева, који је у периоду од 1976. до 1979. године излазио за потребе Младих истраживача Србије. Први број листа „МИ“ изашао је 1. VIII 1981. године.

● Главни уредник: Горан Траиловић, ● одговорни уредник: Сања Пејатовић, Технички уредник: Зоран МИХАИЛОВИЋ ● Редакција: Мирослав НИКОЛИЋ — Чарли, Драго ИНЂИЋ, Драгољуб ТРИНДИЋ, Сања БОШКОВИЋ, Сања АЛЕКСИЋ, Миодраг МАНДИЋ, Живко КОВАЧЕВИЋ, Зоран СЕКУЛИЋ, Оливера СТАМЕНКОВИЋ, Ангела КАЛАГАСИДИС, Александар ЗЕБА, Жељко ДУЛАНОВИЋ, Драган ЂУРАНОВИЋ, Саније МИФТАРИ и Дејан КОСТИЋ ● фото репортер: Саша МАРИЧИЋ ●
 ● Примерак листа је бесплатан ● Прилози се не хоноришу и не враћају ● Адреса редакције: Хо Ши Минова 27, 11070 Нови Београд ● Телефони: 011/146-659 и 138-942 ● Штампа: НИГРО „Борба“, Трг Маркса и Енгелса 7 ● Тираж 4000 примерака